

MŰVÉSZET és BARÁTAI

■ A Művészetbarátok Egyesületének (alapítva 1973.) füzetei/119. ■ Ára: 600.- Ft ■
■ XXV. évfolyam 1. szám ■ 2015 január – február ■ Tagoknak tagdíj ellenében ■

Geröly Tibor

A huszadik Béres-díj

A Művészetbarátok Egyesülete 1997-től – az énekművész 75. születésnapjától – ítéli oda a *Béres Ferenc* nevével fémjelzett díjat azoknak, akik a népzene, a népdal terjesztésében és ápolásában legeredményesebben munkálkodnak. Az elismerést *Cséri Lajos* szobrászművész tervezte bronzplakett dokumentálja.

A kitüntetés eddigi birtokosai: *Balázs Árpád; Beregszászi Olga; Béres Ferencné; Czine Mihály* (1929-1999); *Dévai Nagy Kamilla; Dinnyés József; Faragó Laura; Hegedűs Valér; Kobzos-Kiss Tamás; Lengyel Miklós; Lipcsey Edit; Lukácsy Katalin; Nógrádi Tóth István; Rakaczki József; Rezsniák Miklós; Szokolay Sándor* (1931-2013); *Szvorák Katalin; Talabér Erzsébet és Tarnai Kiss László*. 2014 decemberében az Erzsébetvárosi Közösségi Házban huszadikként *Hegedűs Szabolcs* vehette át a megtisztelő címet, aki tanulmányait a Liszt Ferenc Ének-zene Általános Iskolában kezdte, majd felvételt nyert a Szent István Király Zene-művészeti Szakközépiskola zongora, majd később orgona szakára. Az érettségi után az Apor Vilmos Katolikus Tanítóképző Főiskolára járt, ahol a hangszerjáték mellett karvezetést is tanult *Károly Róbert* művésztanárnál. A főiskola elvégzése után a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán folytatta zenei tanulmányait és ének-zene tanári diplomát szerzett. Egy rövid angol tanulmányutat követően 2002-től tanított a Kapocs Általános Iskolában,

ami valójában a Béres Ferenc Kamaraegyüttes bölcsője, hiszen jelenleg is a csapat minden tagja egykori „kapocsos” diák. Az iskola énekkarával – számos belföldi fellépést követően – 2004-ben szerepeltek először külföldön, a nyugat-angliai Bristolban. Ezen az utazáson született a *Béres Ferenc Kamaraegyüttes* gondolata. Pontosan tíz esztendővel ezelőtt.

Szabolcs édesapja *Hegedűs Valér* zongoraművész tizenhét esztendőn keresztül volt állandó zongorakísérője Béres Ferencnek, és *Lipcsey Edit*nek. Hármasban bejárták az egész világot, terjesztvén a magyar dalkincset, Kárpátalja legkisebb falvaitól a Niagara vízességig... Ennek a szellemi örökségnek köszönhetően alakult a kamaraegyüttes, hogy az énekművész munkásságát követve legyenek ők is a magyar dal „utazó nagykövetei”. A 2004-es tervek a 2006-os Béres eszten, majd a 2007-es ünnepi koncerten valósultak meg. A Béres család szívélyes és nagyvonalú hozzájárulásával nevet kapott a kamaraegyüttes. Repertoárján számos műfaj szerepel, az egyházi kórusművektől egészen a musicalig, a zenés színpadi művekig. Ennek köszönhetően az együttes a hazai felkéréseken túl külföldön is bemutatkozhatott, így szerepeltek már Svédországban, Spanyolországban, Németországban és Európa számos magyar lakta területén. Az együttes életében ezek közül is meghatározó a 2012-ben a németországi Stuttgartban szervezett előadás, ahol *Kacsóh Pongrác János vitéz* című daljátékát adták elő hatalmas sikerrel az ottani lelkes, nagyszámú magyar közönségnek.

Béres Ferenc (1922–1996)

Az énekművész a Pázmány Péter Tudományegyetem néprajz-művészettörténeti szakán szerzett diplomát. 1945-ben *Muharay Elemér* Népi Ének- Tánc és Játékegyüttesében kezdődött művészeti pályája. A NÉKOSZ Együttes tagja, majd a Honvéd Együttes egyik szervezője és alapítója volt. Képzőművészeti gyűjteményével életre hívta a *Sárospataki Képtárat*. A település 1970-ben díszpolgárává választotta. 1976-ban Liszt-díjat, 1979-ben SZOT-díjat, 1980-ban Erdemes Művész, 1986-ban Kiváló Művész címet kapott. 1994-ben a Magyar Köztársaság Érdemrendje Tisztikeresztjével tüntették ki.

Egyesületünkben sokféle szerepet vállalt. Előadásában gyakorta felcsendültek a magyar népdalkincs gyöngyszemei.

Hegedűs Szabolcs (fotó: Mohainé B.M.Á.)

Béres Ferenc szívesen vállalkozott tárlatok megnyitására, és művészettörténeti előadásokra is.

December 3-án az Erzsébetvárosi Községi Házban a huszadik Béres Ferenc-díj átadásra érkezett vendégeket Hegedűs Valér zongorajátéka köszöntötte, majd a *Béres Ferenc Kamarakórus* előadásában – elsőként már hagyományosan – az *Elindultam szép hazámból...* című népdal hangzott el, melyben a szólót *Lipcey Edit* énekművész adta elő. Az énekegyüttes műsorában *Liszt Ferenc*, *Wolf Péter* és kortárs művek csendültek fel.

A Béres Ferenc-díjat *Baranyi Ferenc* Kossuth-díjas költő, és e sorok írója adta át Hegedűs Szabolcsnak.

A kórus (*Fehér Péter*, *Gerendorf Laura*, *Jáger Laura*, *Kiss Krisztián*, *Menyhárt Szilvia*, *Szalai Franciska*, *Szalai Nándor*, *Szitás Krisztina*, *Tihanyi Zsófia* és *Wuschek Adrien*) virágénekekkel zárta az est programját.

Krónikás Karácsony

Az Erzsébetvárosi Községi Házban **Dévai Nagy Kamilla** és tanítványai köszöntötték az ünnep eljövételét. A műsor – mely egyúttal a Hadtörténeti Múzeumban sorra kerülő vizsgálóelőadás főpróbája volt – meghitt hangulatot varázsolt a díszterembe. A dalokat a közönség együtt énekelte a szereplőkkel, s a fényeitől „megfosztott” helyiségben *Semes-Bogya Eszter* gitármuzsikája mellett kigyúltak a karácsonyfa gyertyái.

Újévköszöntő hangverseny

2015. január 7-én nagyszerű hangversenyt adott az Erzsébetvárosi Községi Házban **M. Hajtun Zsuzsa** és **Szűcs Lajos** zongoraművész.

A négykezes koncerten a legkitűnőbb klasszikus és romantikus szerzők művei hangzottak el avatott tolmácsolásban. *Liszt Ferenc* 2. Magyar Rapszódijától a ráadásként ismételt *J. Brahms* 6. Magyar Tánccig ívelt a műsor.

A mély gondolatokat, nemes érzelmeket, örökérvényű igazságokat és szépségeket hordozó zeneművek megszólaltatása találkozott a jelenlévő közönség azon igényével, hogy az *Újéztendőt* lehet komolyan, elmélyülten és a jövőbe vetett reménytől áthatva ünnepelni. A vidámság és könnyedség mellett – amelyeket *Rossini* Sevillai borbély című operájának *Nyitánya* és *Mozart* Kis éji zenéje hoztak a terembe – megjelentek az élet súlyosabb, drámai vonatkozásai is *Schubert* 4. Szimfóniája 1. tételének és *Beethoven* 7. Szimfóniája 4. tételének előadásakor. A lassú tételt a műsorban *Schubert* 9. Szimfóniájának 2. tétele képviselte.

A tíz év óta kézzongorás és négykezes koncerteket adó *M. Hajtun Zsuzsa* és *Szűcs Lajos* magas zenei és technikai színvonalon, nagyszerű összjátékkal szólaltatta meg a szimfonikus műveket, a nagyzenekar illúzióját varázsolva a terembe. *Molnár E.*

Fotó: Geröfy-Bársonyi Hilda

Köszöntjük a 65 éves Dévai Nagy Kamillát

Tóth Sándor

MOZART – 1791

A (dúr) klarinétverseny hangjainál

Azok már ott a csillagok
Szélvonók, kristály-hangzatok
Az életből mily kevés idő
Árnyak csatája egyre nő
Édent bezáró kék ívét
puhán vonja a klarinét

Emlékek-könnyek játékán is
szivárványt köt a szép derű
Baljóslat hídján átmenő
ha látja ormaít a fénynek,
gyermek-kertekbe visszatérnek
reménybe csillant életének
gyémántos-barlang színei

Más ez. Virágok titka-csöndje –
hó-fogta bérci messzeség,
ahol a lehajló Nap korongja
zuhan élezett kő-fokosra,
s alvadtan nyújtja fel szívét

Túl a ködráncolt határon
valaki baktat, még nem látom
Idegen lesz a kék vidék –
Tövis-magányú éjszakába
menüett szól, fordul tánca
Út mutatja a kezdetét
arra, tovább a gleccser-árkon,
időtlenül a némaságon,
a csillagerdő lombjain

Visszatérnek a színi-képek,
búcsú és megtépzott évek
lassan kivérző kín-tora
Vonóknak ágán kürt harangja
kondul majd névtelen síromra
Hallom a Halmok énekét

ESTE

siet és megvár az idő
bogarak tánca világok kőrajzában
sajgó test: csonkult fáról
perdülő koraőszi levél

fényekből arc borul a földre
vonat zúg kőfalak mögöl
fehér gyertyák világlanak

kezdődik a csillagok szertartása

Horváth Géza
A szigorú karnagy

Szíjjártó Jenő karnagy, népdalgyűjtő, számos kórus alapítója, a szlovákiai magyar kórusmozgalom újjászervezője, a Pozsonyi Rádió zenei rendezője volt. Szinte minden felvidéki magyar kórusrendezvényen felcsendülnek művei.

1919-ben született Gölnicbányán. Zenei tehetsége korán megnyilvánult; a gyermek- és ifjúkori nehéz évek, az akkori Csehszlovákiát jellemző történelmi és politikai mélypont sem tántorították el attól, hogy életét a zenének szentelje, és a felvidéki magyar kultúra zászlóvivője legyen. 1920-ban a család tagjai elveszítették állampolgárságukat, mivel az édesapa a trianoni békediktátum következtében kirobbanó eseményekben szerepet vállalt, így Szíjjártó Jenő az elemi iskola után állampolgárság hiányában nem tanulhatott tovább. 1928-ban a család Nyitrára költözött. Magánszorgalomból, kölcsönzongorán gyakorolva arra készült, hogy a Pozsonyi Konzervatórium hallgatója legyen. *Alexander Moyses* tanítványaként zeneszerzés szakon kezdte meg tanulmányait, amit 1943-tól 1945-ig tanulmányi ösztöndíjasként a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán *Visky János*-nál folytatott. Zongora szakon *Ditrói-Csiba József* növendéke volt, és rendszeresen látogatta *Kodály Zoltán* népdalelemzés előadásait. Tanulmányainak Budapest ostroma vetett véget. A harcokat Újpesten vészelte át. A nélkülözés, és az átélt borzalmak annyira megviselték, hogy csak a gondos ápolás menthette meg az életét. Sikertelenül visszatérnie Nyitrára, édesanyjához. Többi magyar honfitársával együtt jogfosztottá vált, ismét elveszítette állampolgárságát, ezért csak 1948-tól járhatott újra a pozsonyi Konzervatóriumba, ahol addigi tanulmányait karmester szakkal bővítette. *Kornel Schimpl* tanítványaként 1951-ben szerzett oklevelet. Közben 1948-ban egy nagyszabású Bach-koncertet szervezett és dirigált Nyitrán, melyet a rádió élőben közvetített. 1951-1953-ig a Csehszlovák Rádió zenei rendezőjeként tevékenykedett. Az énekkar karnagyi posztjához egyetlen feltételt kellett

Szíjjártó Jenő

volna teljesítenie: nevét Szíjjártóról Sitárra szlovákosítani. Meghívott karnagyként szívesen vezényelte a Szlovák Filharmónia zenekarát és énekkarát is, de elveiből nem engedett. Feladva a biztos megélhetést és érvényesülést, a frissen alakult, hivatásos alapon szerveződő Csehszlovákiai Magyar Népművészeti Együttes – Népes karmestere, művészeti vezetője és házi zeneszerzője lett. Kórusműveket, népdalfeldolgozásokat írt. 1955-ben az államhatalom megszüntette a Népeket. Ekkortól a Csemadok (Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szövetsége) apparátusában dolgozott, majd a Népművelési Intézet alkalmazásába került. Erre az időszakra esik népdalgyűjtő tevékenysége is: 27 felvidéki községben több mint ötszáz magyar népdalt jegyzett. Ekkor írta legismertebb népdalfeldolgozását, a három saját gyűjtésű zborvidéki népdalt ötvöző kompozícióját, az *Esti hangulat Zsérén* című művét. 1956-tól nyugdíjazásáig a Csehszlovák Rádióban zenei rendezőként dolgozott. 1959-ben feleségül vette *Varga Ilonát*, aki művészi hagyatékának őrzője és kezelője lett. 1961-ben a Zselizén megrendezett I. Országos Magyar Énekkari Fesztiválon *Weöres Sándor* költeményére az ez alkalomra komponált *Békét akarunk* című művét az 1200 énekesből álló összkar előtt vezényelte.

Az ő érdeme, hogy ötven éve megalkult a Csehszlovákiai Magyar Tanítók Központi Énekkara, melynek

legfontosabb küldetése az volt, hogy karnagyokat képezzen az újjászülető szlovákiai magyar kórusmozgalom számára. A kórus 1994-ben a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa nevet vette fel. Úgy tisztelgett egykori alapítója előtt, hogy a Magyar Rádió Népzenei Rovatának felkérésére öt művét énekelte archiválható hangszalagra *Sapszon Ferenc* vezényletével.

Zeneszerzői munkásságát mintegy 60 zenemű fémjelzi: zenekarra és énekkarra írt művek, népdalfeldolgozások, versekre írt kórusművek. Szíjjártó Jenő zeneszerzőként, karnagyként, kórus-szervezőként egyaránt következetes, célratoró, igazságszerető és rendkívül igényes ember volt. A zene iránti rajongásával, ékesszólásával, meggyerő természetével, kérlelhetetlen elkötelezettségével sokakat a felvidéki magyar ének- és zenekultúra ügye mellé állított. Karizmatikus személyisége maig kihat a felvidéki magyar kórusmozgalom öt követő képviselőinek zenei látásmódjára és művészetére.

1986. július 28-án, 67 éves korában elhunyt. 70. születésnapjára jelent meg *Az anyai szó* című kórusgyűjteménye, a *Virágok vetélkedése* válogatás gyűjtéséből. *Haraszi Mária: Zene és lélek – életképek Szíjjártó Jenő zeneszerzőről* címmel portréfilmet készített.

Szíjjártó Jenő kezdeményezte a felvidéki magyar énekkari mozgalom legnagyobb ünepéeként számon tartott, és a hatvanas években megszakadt *Országos Magyar Énekkari Fesztivált*. A hagyományt a háromévente rendezett *Kodály Napok* címet viselő kórusversennyel kívánják folytatni.

Tóth Árpád: Mert törvény az anyai szó, gravitáció címmel Szíjjártó Jenő mozgalmat teremtő, fáradhatatlan szervezőmunkáját, zeneszerzői munkásságát kötetbe foglalta.

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa jelenlegi vendégkarnagyának sikerült a felvidéki tudatú és lelkületű zeneszerzőt újra a közönség érdeklődésének középpontjába állítania, és ez nagy büszkeséggel tölti el a szlovákiai magyarságot.

A Magyar Tudományos Akadémia dísztermében 2014. december 13-án, a Magyar Örökség-díj átadásán elhangzott méltatás rövidített, szerkesztett változata.

Pósa Zoltán

Pósa Lajos emlékévé

Gyökérfeltáró, ősi kötések megújító utakkal ajándékozott meg a Teremtő Isten az utóbbi hónapokban. Debrecenben születtem, apai ágon felvidéki, anyai ágon székelyföldi származású, ma Újbudán és Balatonföldváron élő költő, író vagyok.

Homoly Erzsébet Pósa Lajos kutató, a „*Felvidék. ma*” hírportál főszerkesztője és unokatestvéreim, idősebb és ifjabb Pósa Dénes, Pósa Sándor, Pósa Éva és a „*Bedécs Pósa család*” meghívására őseim földjén, Nemesradnóton jártam, hogy részese lehessen dédnagybátyám Pósa Lajos halálának 100. évfordulóján rendezett emlékévé eseményeinek. A rimaszombati emlékbizottság vezetője Pósa Judit. A helyi református templomban tartattam előadást a „*Két vidéki költő a nagyváros forgatagában*”, melyben dédnagybátyám, és saját életutam hasonlóságait és különbözőségeit elemeztem. Megtisztelő feladat, hogy méltathatom a múlt távolából megszólaló alkotótársat, aki történetesen rokonom, vallani arról, hogy milyen mértékben hatott rám magatartása, életútja, életműve? Két különböző személyiség, öntörvényűek, egyszerre közösségi és magányos emberi lények. Őseink, kiváltképpen a vérrokonaink minden mozdulatunkban benne vannak, így jómagam valószínűleg genetikusan vagyok elrendelve arra, hogy író-költő legyek. Nagyra tartom Pósa Lajos költészetét és büszke vagyok rokonságunkra.

Különleges és már-már mágikus realista egyezés: időbeli eltolódással mindketten sárospataki diákok voltunk, Pósa Lajos három éven át a híres Református Gimnázium és Kollégium diákjaként, én – bár mindössze egy hónapig – a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar-német szakos hallgatójaként tanárjelölt. Az egykori református főgimnázium még burkoltan őrizte a nagy elődök hagyományait, a református szellemiséget.

Pósa Lajos pataki éveinek markáns nyomai vannak a híres Nagykönyvtárban, sőt esperes nagyapám és tanár édesapám írásaira is rátaláltam a millenium évében. Nagytiszteletű Pocsai Ferencné Eperjesi Eszter könyvtáros,

lelkész meghívásának köszönhetően megnyithattam dédnagybátyám születésének századik, halála nyolcvanhatodik évfordulójára rendezett kiállítást.

Vannak látszólag megmagyarázhatatlan – a különbségek dacára közös érintkezési pontok. Mindkettőnknek húszéves korában adatott meg az első felnőtt fórumon történő bemutatkozás. Nekem nem jelentett fölívelést a *Délmagyarország*-ban közölt költeményem, Pósa Lajost viszont ismertté tette, hogy *Jókai Mór* az *Üstökös* hasábjain adta közre három versét, ahogy Homoly Erzsébet két könyvéből is tudhatjuk: *Darázs* álnéven.

Már-már kísértetiesen közös, hogy folyóirat szerkesztői, munkatársi előélet után az első kötött, napilapos robotkorszakunk is Szegedhez fűződik. Ehhez a városhoz kötődnek azok a sikerek, melyeknek köszönhetően dédnagybátyám olimposzi csúcokra emelkedhetett. Megalapította az első irodalmi igényű gyermeklapot *Jó Barát* címen. Barátságot kötött az „örök cigány”-nak nevezett *Dankó Pistával*. *Singer (Sándor)* és a *Wolfner cég* vezetője, *Wolfner József* a fővárosba hívja Pósat, hogy a nagy mesemondó szerkesszen egy vérbeli, tősgyökeres magyar, hazafias szellemű gyermekirodalmi lapot. Így született *Az én újságom*, amelyet élete végéig szerkesztett. *Benedek Elek*, a nagy mesemondó, mesegyűjtő társszerkesztője volt. A lap 1944-ben szűnt meg.

1988-ban jómagam élesztettem újjá. Az én újságomat, melynek hat száma jelent meg. A Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadóban akadályozták, hogy Pósa Lajos felfogásában szerkesszük a folyóiratot. Olyan jeles személyiségek írásai jelentek meg, mint *Majtényi Zoltán*, *Rónaszegi Miklós* és *Csukás István*.

A háború után a kultúrpolitika mindent megtett, hogy Pósa Lajos magyarságtudatát kitörölje a nemzet emlékezetéből. A jubileum kapcsán Nemesradnóton sokan szorgoskodtak azért, hogy a meseíró szellemi értékének ébresztését segítsék.

Hermann Ottó néprajzkutató, természetrajz író Nobel-díjra javasolta. Már verseinek megzenésítése előtt a legnagyobbak közé sorolta *Tömörkény István*, vagy *Móra Ferenc*, *Gárdonyi Géza*, és *Kosztolányi Dezső* is.

Pósa Lajos
DAL A HAZÁRÓL

Szeresd, szeresd honfi, leány, hazádat,
Mint az édes, mint a szülő anyádat.
Koporsódig hűséges légy iránta,
Hűséges légy örömébe, bújába.

Fejed fölött ez a kék ég ragyogott,
Mikor anyád a bölcsőben ringatott.
Ez a nap süt, ez a csillag sugára
Porladozó őseidnek sirjára.

Ez a föld ad mindennapi kenyeret,
Hideg ellen, vihar ellen fedelet,
Kikeletkor pacsirtaszót, virágot,
Erdő-mező ismerősöd, barátod.

Mehetsz, mehetsz, vándorolhatsz bárhova:
Egész világ idegen lesz, mostoha.
Halni visszahoz a honvágy, a bánat -
Szeresd, szeresd, soh'se hagyd el hazádat!

ELMEGYEK ÉN...

Elmegyek én innen oda,
Ahol nem bánt senki soha,
Hol az igaz, hű szeretet
Megenyhíti bús szívemet
S begyógyítja sok sebemet.

Rosszaságát a világnak
Elpanaszlom jó anyámnak.
Megvigasztal szép szavával,
Ölelgető két karjával
S könnyeinek záporával.

Elmondom a temetőnek,
Gyöngypataknak, zöld erdőnek.
Elpanaszlom fűnek-fának,
A csacsogó kis madárnak:
Velem milyen rosszul bánnak.

Mind megsirat, tudom, engem,
Meggyógyítják szívem-lelkem'.
A rét ezerjófűvel,
Kis madárka énekével,
A temető éjjelével.

„Pósa: a magyar lélek költészete, s a nemzetet a maga lelkétől különválasztani nem lehet. A nemzet addig él, ameddig a lelke, szelleme, költészete. Ameddig Pósa.”

Lőrinczy György

Dr. Praznovszky Mihály
Ki volt Pósa bácsi?

Száz esztendővel ezelőtt a Millenárison, az egykori fotók tanúsága szerint is több ezer, ha nem több tízezer gyermek köszöntötte **Pósa Lajost**. Ahogy akkor nevezték őt: Pósa bácsit. Egy akkor még élő olvasói gyakorlat szerint irodalmi évfordulóját ünnepelték: 40 éve jelent meg első verse. Az a közönség ünnepelte őt, amelyikből majd felnő a XX. század értékes magyar irodalmának olvasóközönsége. Hiszen nemcsak könyvekre van szükség, hanem mindenekelőtt olvasóra.

Hogy miért tolongott ott ezernyi gyermek? Mert a Pósa Lajos által életre hívott és szerkesztett *Az Én Újságom* című képes hetilapban *Benedek Elek*, *Bródy Sándor*, *Cholnoky László*, *Endrődi Sándor*, *Eötvös Károly*, *Gárdonyi Géza*, *Gyulai Pál*, *Heltai Jenő*, *Herczeg Ferenc*, *Jókai Mór*, *Krúdy Gyula*, *Mikszáth Kálmán*, *Molnár Ferenc*, *Móra Ferenc*, *Móricz Zsigmond Szép Ernő*, *Tömörkény István* meséit, verseit, történeteit olvashatták. Pósa Lajosnak sikerült az, ami addig egyetlen magyar gyermeklap szerkesztőnek sem: a kortárs magyar irodalom legjobbait megnyerte szerzőknek. Megértette velük, hogy a gyermekeknek nem úgy kell írni, hogy lehajoljanak hozzájuk gügyögni, hanem felemelik őket magukhoz, s a legjobbat kínálják nekik. Az 1890-ben indult gyermeklap minden szempontból novum a magyar irodalomban: rajzai, versei, prózái soha nem látott igényességükkel tűnnek ki. És még mi minden volt abban a csodalapban: rejtvények, játékok, szindarabok, verses mesék, állatmesék, aranymondások. És volt még valami. A Pósa Lajos írta szerkesztői üzenetek, amelyekből a gyermekolvasók (s persze a szülők is!) egyszerű és komoly intelmeket kaptak az irodalomról, a tanulásról, az olvasásról, a hazaszeretetről, az értékek megbecsüléséről. S a címzettek között feltűnik egy szabadkai kisfiú, bizonyos *Kosztolányi Dezső*, egy erdélyi gyermek *Reményik Sándor*, akik bíztak Pósa bátorító, dicsérő szavaiban.

Ha már csak ezt a gyermeklapot emelném ki a Pósa életműből, már akkor is köszönettel kell fogadnunk az utókor eme elismerését, melyet a mai napon jelképesen átadunk Pósa Lajosnak.

Pósa Lajos

Az életmű ennél sokkal gazdagabb és összetettebb. Balladák, népdalok, a hazaszeret versei, az izzó Kossuth rajongás és osztrák ellenesség, a megverselt édesanya imádat, a közismert nótaköltészet szövegei és persze az általa is művelt gyermekköltészet. Mert azért ennek a sok ezer darabos életműnek a legértékesebb és legidőállóbb része az, amelyet a gyermekek számára írt. Ezekből a versekből – talán először a magyar gyermekköltészetben – tisztán hangzik fel a magyar nyelv varázsa: dallamossága, ritmikája, zenéje, a gyermekeknek oly megragadó játékossága. Mondókái, versikéi, történetei egészen biztosan és kimutathatóan jelen vannak a modern magyar gyermekköltészet megalapozásában, megindításában és gyakorlatában, akár tudják ezt a kései utódok, akár nem.

S e sokrétű és gazdag életmű mellett említsük még meg a híres *Pósa asztalt*, amely a századfordulón hozzájárult a magyar irodalom nyilvánossá tételéhez. Más irodalmi asztaloknak megfelelően az itt összegyűlő kortárs magyar írók a mindennapos irodalmi hírek részei lettek. Tudtak róluk az olvasók, érdekelte őket az irodalmi jelenség, a beszélgetések, az irodalmi nyilvánosság közönsége kezd szélesedni.

Megilleti a Magyar Örökség-díj Pósa Lajost e gazdag életműért. Az elismerés tisztelgés a családnak, a köztünk

élő rokonoknak, az emlékévet szervezőknek, a szülőföldnek, azaz Gömör megyének, az útra indító Nemesradnónak, s az iskolát adó Rimaszombat városának, s amely iskolában Pósa fölötti évfolyamon egy másik palóc fiú végezte tanulmányait, akit Mikszáth Kálmánnak hívtak. Életútjuk, irodalmi elhivatottságuk, magyarságtudatuk kölcsönösen keresztezte egymást.

Pósa ugyan soha nem volt kidobható része a magyar irodalomnak, noha megpróbálkoztak vele, s csak egy-egy kedves gyermekversével volt jelen iskolai, óvodai antológiákban, mondóka könyvekben, mégis a lehangsúlyosabban ma a Felvidéken szólal meg. Igaz, küzdhetne érte hat város, mint a régi időkben, Nemesradnót, Rimaszombat, Sárospatak, Budapest, Szeged, Monor – de számunkra mégis ott a legfontosabb, ahol mindennapos veszélyben van a magyar anyanyelv. Ahol sorra szűnik meg a diákokat vesztő magyar iskolák, ott sokszorosan szükség van arra, hogy a nyelvünkhöz való hűséget, beszédünk csodáját és varázsát, a magyar irodalom és költészet lehetőségeivel tartásuk életben a pedagógusok, könyvtárosok, dalszerzők és dalnítók, a közösségeket szervezők. Mindazok, akik hiszik és vallják, hogy a magyar örökség egyetlen ember létünk nem kidobható, felejtethetetlen és nélkülözhetetlen eleme. Miként Pósa Lajos életműve sem.

A Magyar Tudományos Akadémia dísztermében 2014. december 13-án, a Magyar Örökség-díj átadásán elhangzott méltatás rövidített, szerkesztett változata.

A meséről

Mesék az egész világ irodalmában fellelhetők. Ismeretesek a *Biblia* növénymeséi, a *Talmud* állatmeséi. A romantika a népi eredetekhez fordult, *Goethe*, *Brentano*, *Chamisso*, *Hauff* ezeket fellelve öltöztette új köntösbe a történeteket. Irodalmi szintre a filozófiai, társadalmi összefüggésekre is rávilágítva *Novalis* és *Hoffmann* emelte. A XIX. század legnagyobb népmese feldolgozásokból álló gyűjteményei a *Grimm-fivérek* és *Andersen* nevéhez fűződnek. A mese általában kifejezi egy közösség morális ítéletét. (G.T.)

Sipos Endre

Kitüntetett művésztelep

A Százados úti művésztelep 1909-ben *Kallós Ede* és *Horváth Géza* szobrászművészek kezdeményezésére alakult *Wossala Sándor* építész tervei alapján. Több mint száz éves múltra tekinthet vissza. Az Epreskert mellett ez az a hely, ahol folyamatosan képzőművészeti alkotómunka folyik, illetve ahol otthonra talált sok kiváló alkotó családjával együtt. Itt művészdinasztiák nőttek fel és dolgoztak, s dolgoznak ma is szépen egymás mellett a műtermekben és a szabadban.

A XX. században több történelmi sorsfordulót éltek át elődeink; rendszerváltást, két világháborút, küzdelmekkel telt béke éveket. . . Ezek a nagy történelmi cezúrapontok természetesen nyomot hagytak a művésztelep mindennapjain, ahol a fő meghatározó elem az állandóság volt. A szorgalmas, elmélyült alkotómunka folyamatossága. Voltak, akiknek egész élete ehhez a telephez, művészfaluhoz, kertvárosrészhez kötődik; másoknál csak egy-egy életszakasz. A műteremlakások cserélődtek, a megrendelők is változtak, de valami állandó maradt, az alkotómunka szentsége.

A művésztelep kezdetektől fogva elsősorban szobrászoknak adott otthont, de voltak, s vannak itt szép számban festők, grafikusok, iparművészek is.

Ha tanulmányozzuk a XX. századi köztéri szobrászatunk történetét, akkor láthatjuk, hogy a legmeghatározóbb, legszínvonalasabb művek alkotói, illetve ezek egy része a Százados úti Művésztelepen dolgozott.

A megrendelések számának növekedése fontos történelmi ténnyel függ össze. Ez a világháborúk elvesztése és a Trianoni békediktátum. A XX. század második harmadában a művészetnek, s ezen belül a szobrászatnak nagy és felelősségteljes feladatot kellett ellátnia. Nemcsak a háborúvesztés és az országcsönkítés fájdalmának kifejezését kérték számon az alkotóktól, hanem azt az öserőt is, ami talpraállásunkat, élni akarásunkat, jövőbe vetett reményünket is érzékelhetővé, tapinthatóvá teszi.

Emlékszobrászatunk gyöngyszemei a Százados úti Művésztelepen születtek, ahol az alkotóknak soha nem volt stílárius kötöttsége. Mindenki a saját maga által kialakított stílusban szabadon alkotott a legjobb tudása szerint. Vezető személyisége sem volt a művésztelepnek, bár a legjobbak indirekt módon befolyásolták a többieket. (*Medgyessy Ferenc* hatása különösen nyomon követhető.)

A művésztelepet mindvégig a közvetlen családi légkör, a baráti segítségnyújtás jellemezte. Mindig nyitott volt a többi művészeti ág képviselői számára. Rendszeresen vendégeskedtek itt a kor híres színészei, költői, írói, zenészei, sportolói, úgyis mint modellek, és úgyis, mint barátok.

A telepen élő alkotók mindig szerepet vállaltak a hazai művészeti nevelés kibontakozásában. Tekintettel arra, hogy az európai és a magyar szobrászat és festészet legtöbb szellemi áramlatának képviselői folyamatosan jelen voltak a művésztelepen, ittlétük szellemi műhelyként is funkcionál.

*A Magyar Tudományos Akadémia dísztermében
2014. december 13-án, a Magyar Örökség-díj átadáson
elhangzott méltatás rövidített, szerkesztett változata.*

Búza Barna műtermében Szent Mihály szobrával (1952)

Szellemi műhely

Józsefváros szélén, de még mindig a főváros forgatagában, egy kertvárosi hangulatú művésztelep található. Háza 1909 és 1911 között épültek, azóta körbenötte őket a város. Kiemelkedő alkotók sora élt és alkotott itt a kezdetektől fogva, köztük *Búza Barna*, *Várady Sándor*, *Csorba Géza*, *Kallós Ede*, *Kisfaludi Strobl Zsigmond*, *Makrisz Agamemnon*, *Medgyessy Ferenc*, *Pásztor János*, *Somogyi József* szobrászok, *Czigány Dezső*, *Kádár Béla*, *Kurucz D. István*, *Pór Bertalan* festők. A harminchét műteremlakásból álló telep ma is otthont és alkotóteret biztosít sok művészek, köztük többgenerációs művészcsaládoknak is. A közelmúltban, amikor a Józsefvárosi Galéria megszervezte a nyitott műtermek napját, a látogatók a helyszínen közel harminc művész munkásságával ismerkedhettek.

A Magyar Örökség-díjat *Füspök Zoltán* restaurátor, a Százados Úti Művésztelep Egyesület elnöke, *dr. Sára Botond*, Józsefváros alpolgármestere és *Szabó Erzsébet*, a Józsefvárosi Galéria és Rendezvényközpont kulturális igazgatója vette át. *Geröly-Bársonyi H.*

Baranyi Ferenc
Gianfranco Brusasca

Amikor 2002-ben, Lodi városában átvettem az Ada Negri-díjat, ő gratulált először. Ott volt a díjkiosztón, mellőle szólítottak átvenni a medáliát. Visszaülvén a helyemre, nyújtotta a kezét és bemutatkozott. Elmondta, hogy régebben ő is díjazott volt, ezért hívták meg az ünnepségre. *Gianfranco Brusasca* már ott

„besorolt” a barátai közé. Azóta én is szerepeltem városában, Cornaredóban, és neki is volt Budapesten irodalmi estje. Barátja immár Magyarországnak, ő is beállt költészetünk lelkes propagálóinak sorába. *Cara Libertà /Drága Szabadság/* című esszékötetében szó esik *Petőfiről*, *József Attiláról*, de még rólam is. Milánó egyik külső kerületében, Cornaredóban él, ám rokoni szálak Szardíniához is fűzik, gyakran megfordul ott. A még ma is vadregényes sziget különös színekkel gazdagítja Brusasca líráját. *Il canto grande /A nagy ének/* című verseskötetéhez a RAI-ból is jól ismert *Andrea Rognoni* professzor írt előszót, utószót pedig én. Hadd idézzem zárópasszusát: „Brusasca versei jelentékeny és hathatós segítséget jelentenek a legkonstruktívabb indulatok számára. Rokonnak érzem őt a költészetben, testvérnek a világlátásban. Amikor fordítom a műveit, úgy érzem, hogy – József Attilával szólva – megajándékozom népemet egy másik nép ihletével.”

Számos elismeréssel dicsekedhet, legutóbb az *Ambrogio D'Oro per la Poesia* elnevezésű irodalmi díjjal tüntették ki.

EURÓPÁRÓL ÁLMODOM
(részlet)

Olyan Európáról álmodom,
 amelyből nincs ok kivándorolni,
 ahol a létem vízimalmát
 szívemnek áradása hajtja,
 ahol nem kell madárijesztőnek lennem
 saját kertem fáin lengedezve.
 Új Európáról álmodom, ahol nem
 tetűfajzat vagyok, ahol száz
 vagy ezer bárány vonulgat lassú
 méltósággal virágos legelőmön.

A KÖLTÉSZETRE GONDOLJ

Baranyi Ferencnek ajánlom, szívbeli barátomnak, és minden magyarnak, akiben annyi szeretet van, mint őbenne.

A költészetre gondolj,
 mint motorra, érzékeny feleletre,
 mely modern létünk kínjaira válasz,
 s vigasza kapkodó, reménye vesztett
 szellemünknek egy fuldokló világban.
 A költészetre gondolj,
 miként gyalog bejárható szigetre,
 mely költők birodalma,
 nagy, széles pódiummal,
 beismert álmainkkal
 serkentsd az éj röptét, hogy látva lássák:
 a Fény honnét köszön ránk.
 A költészetre gondolj,
 a kicsiny gyermekekre,
 akik az utcáskoron
 világvégét hírelnek térden állva.
 A költészetre nyitott szemmel gondolj
 s ne görgesd lábaiddal
 fogyatkozó árnyékokat az úton,
 s ne fáradj bele abba,
 hogy magad még mindig embernek érzed.

SZERÉNYSÉG, ALÁZAT

A szerénység nem gyöngeség,
 az alázat nem alázkodás,
 hanem a tisztesség
 szinonimája.
 Mindkettő
 mérlegelve, kertelés nélkül
 mondja halkán a lényegest,
 túlzásba sosem esvén.

CSONTOKRA SZEDVE
(részlet)

Hideg a test, a csontozat,
 ám szívem nem hideg,
 élőnek tudni magamat
 ilyen szívvel lehet,
 állva halált, rémségeket.
 Távoli földről álmodom,
 hol mindig tűz a nap,
 s erdőm járván a pázsiton
 eprek aranylanak.
 Mi az, mi folyvást fojtogat?
 Mi az, mi minket jéghideg
 halál felé ragad?

Gianfranco Brusasca verseit Baranyi Ferenc fordította.

Vitéz Ferenc
A fák éig érnek

Sokan ismerik a mondást, miszerint *A fák nem nőnek az égig.* Van ennek egy olyan jelentése, hogy a hatalmasokat (vagy a kiskirályokat) mindig meg lehet állítani, tehát mindennek és mindenkinek meg vannak a maga korlátai.

Ismerjük ezzel szemben az *égig érő fa* mesei jelképét, az *életfa* vagy *világfa* szimbolikus mindenhatóságát. A világfa tetején új élet van, ott fészkel a Nap, tehát ott uralkodik a Fény, s onnan tekint le reánk Jézus – a karácsonyfa tetejéről. Mondhatni: az életfa tetején kinyíló egzisztencia afféle mesei, – és ebben az értelemben egyszerre szent és profán – örök élet.

A fa minden létező növényi jelkép közül a leginkább összetett és egyetemes szimbólum. Az olyan, folklórbeli megjelenéseiről szintén hosszan lehetne beszélni, mint például a májusfa, a szerelemjósító Katalin-ág, vagy a barkás vesszőből fonott boszorkányseprű szerepéről.

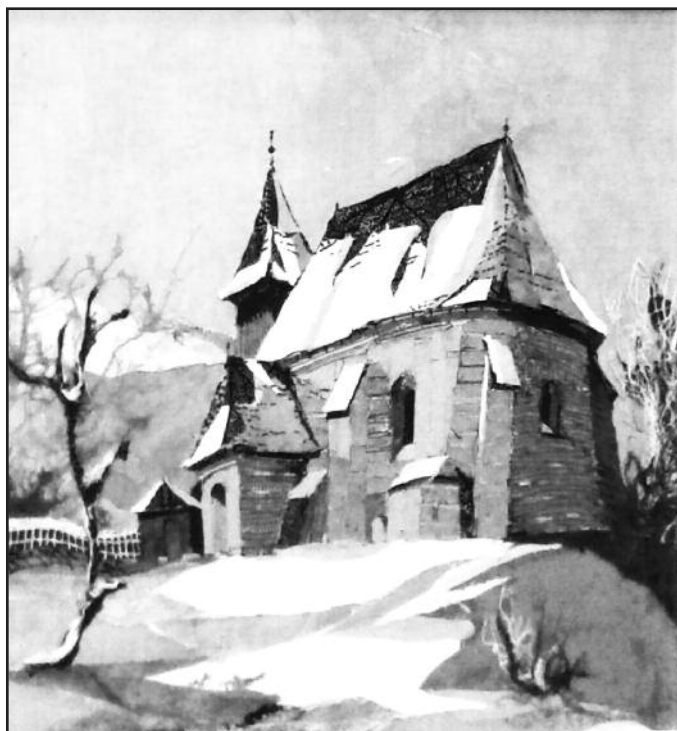
Fából készül a bölcső, s fából a koporsó, a gyermekjáték és a kereszt, vagy kopjafa. Az édenkerti fa tiltott gyümölcse miatt vagyunk mi most ilyen emberek, és nem a „lelki szegények” boldogsága a részünk. Van családfánk, nemzetségfánk, s fája van a történelemnek, vagy a reformációnak is – gondoljunk a debreceni líciumfa (Ambrosius és Bálint pap) történetére. De még a pszichológusok is érdekes következtetésekre jutnak, amikor arra kérnek egy gyermeket, vagy felnőttest, hogy rajzoljon le egy fát. Örök a festőpélda is: húsz művész húsz különböző képet fest ugyanarról a fáról, mert ön-maga képe lesz a fa, illetve azt fejezi ki, hogy milyen a természethez, a világhoz való viszonya. A fa tehát nemcsak *világ-jelkép*, hanem a *világkép* kifejezője is. A *gyűrűk ura* fikciós világában útra kelő fák egészen másról szólnak, mint *Lázár Ervin* lépegető fenyőfája, *Nagy Zoárd*, s *Umberto Eco* sem egyszerű fákra gondolt, mikor írásművészeti, narratológiai esszégyűjteményének azt a címet adta, hogy *Hat séta a fikció erdejében*.

Mielőtt belekanyarodnánk ebbe az erdőbe, mihez tartás végett jegyezzük meg, hogy ha egy fának a csúcsa a fényt jelképezi, a gyökerei azért az alvilágba nyúlnak. Ha nem kutatunk a múlt, vagy a lélek mélységében (mikor is a lomb élete nem érhető a gyökér sorsa nélkül), úgy megelégszünk annyival, hogy az eget köti össze a földdel. Ezért mondják megint mások: dehogyis nem nőnek éig a fák! – Ki tudná megmondani, hol kezdődik az ég?! Attól függ, hogy honnan nézzük, hol jelöljük ki a horizontot, mert a horizont fölött már az ég van.

Keresztes Zsuzsa mindenestre azt vallja, hogy *A fák éig érnek*. Kiállításának ezt a címet adta. Éig érnek akkor is, ha csak az erdő részletét mutatja meg nekünk, s azért csak a részletet, mert hiszen a többi ott van az égben.

Erdőrésztletek jelennek meg a kiállítás egyik ciklusában, például a *Hófúvással szemben* hideg romantikájában, a *Ködös ősz* lélekzsongító sóhajtásában, amelyben a szépségvágy és a szorongás vetül egymásra; a *Vörös izzásban* című kompozíció madárfütty zokogásában; s a *Zsongás* című képen, ahol a fák és a levelek közt játszadozó fénynek van ez a furcsa hangja.

A fák funkcionális átalakulása, például egy létrává, ugyancsak az égre mutat, vagy egy faajtó szintén az átjáró szerepet tudatosítja, mert az élet szerves rendjében a kint és a bent,

A nagypetri református templom (Keresztes Zs. rongyképe)

éppolyan kapcsolatban van egymással, mint a fent és a lent.

Az ablak kerete is fából van, a gyermekkorra nyíló ablak az emlékek szintjét is kettéosztja, s azon a különös, az éig érő fát is meghágni képes létrán lehet följutni a tiltott padlásra, ahol ugye minden régi titok el van rejtve, és ahol a fényben szálló por mögött találkozunk önmagunkkal. Ennek fontos alkalmá nemcsak az egyedüllét, vagy a meditáció, hanem az utazás is. Országjárásai során Keresztes Zsuzsa nem fényképeket készít, folyton rajzol, s igyekszik megörökíteni a letűnőben lévő világ értékeit, rekvizitumait. Ennek lett szimbóluma a szekér.

A szekér anatómiai rajzában szintén a fa egzisztenciájának sajátos megnyilvánulását érzékeljük, a korhadás és a foghíjas kerék az elmúlást, a felejtést, és a hiányt asszociálják, ami fölébresztheti a melankólia romantikus teremtményét – benne a megsemmisülés csábításával. Ugyanakkor érezzük az életért lélegző formák igézetét, a megrajzolt formában a költői ritmusokat is, nemcsak az etnográfiai hitelességet.

Mindenütt valamilyen geometriai szellem igazgatja a világot, akár a szekérkerékben, akár a sűrű erdő párhuzamosaiban, s még az ágak látszólag szabálytalan íveiben is ott van a rend. Talán azért olyan csábító a művész számára a fa motívuma is, mert föl lehet fedezni valamilyen isteni, teremtő szellemet a növényvilág szabálytalan geometriájában.

A középkori filozófus egyházatyák találó és talányos válasza arra a kérdésre, hogy kicsoda Isten, ez volt: „Az isten hosszúság, szélesség és mélység”. Mások pedig ezt mondták: ő a nagy geométer, az Építész, aki a szépséget az arányosságban fedezi föl, és az arányossághoz hozzátartozik a jó és a rossz kellő mértékben történő adagolása.

Keresztes Zsuzsa művészetének jellemzésekor akkor van a legnehezebb dolgunk, ha klasszikus fogalmakat szeretnénk rá alkalmazni. Ő a keramikus, szobrász és rongyképesz titulusokat használja, pályafutása során a szobrászati

munkák is megtalálták, az intarziakészítő, műszaki rajzoló és a marketinges státusz mára hiányzik a névjegykártyáról. Talán a műteremből is – noha nem egészen. Művei sokat megőriznek az intarziának a különböző mintázott felületeket kompozícióvá alkotó módszeréből, s bizony, saját marketingeseként kell gondoskodnia a folyamatos jelenlétről.

Sok ez a feladat, elég csak a tavalyi esztendő bemutatkozásait végigsorolni, még ha ebben csoportos tárlatok is vannak az egyéni szemlék mellett. Év elején három kiállítás, majd az Országos Mezőgazdasági Könyvtár, májusban Kistarcsa. Debrecenből a TIT budapesti székházába, majd a Neumann János Számítástechnikai Szakközépiskola aulájába kerülnek alkotásai.

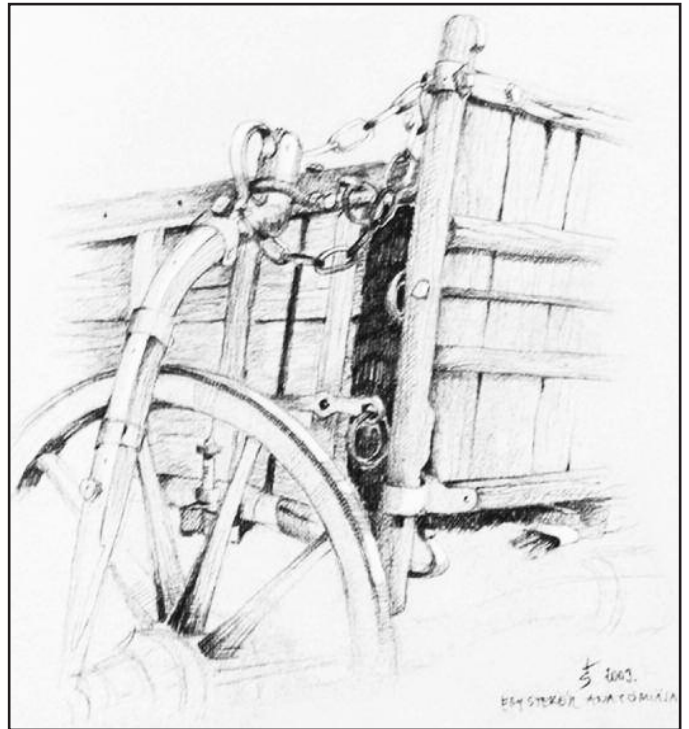
A művészetek, technikák sokfélesége, együttélése természetes számára. Fölvillantja sokféleségét: nemcsak rongyból alkot „festményt”, grafikai sorozatai, a pala, és megfestett kerámiaképei is, mintegy a régészeti leletek illúzióját keltik. Diplomás keramikusként részese volt az Országház, a Budapesti Műszaki Egyetem, az Óbudai Zsinagóga beruházási munkáinak. Épület-maketteket, a Magyar Televízió szcenikai műhelyében évekig szobrokat és díszleteket, a budapesti és vidéki színházakban kellékeket és maszkokat készített. Számos alkotótáborban járt, ahol az új művészeti technikák vonzották, megismerte a rézkarc, és szitanyomat-készítést, közben folyamatosan rajzolt. Átérti, amit *Holló László* vallott – tudniillik, a rajzban nem lehet tréfálni, mert ott minden kiderül. Ez az ő aranyfedezete is.

Az összegyűjtött, elhasznált és maradék textíliákból 1995 óta készíti „rongyképeket”. Ennek a négy-öt napig tartó folyamatnak a technikáját videoklipen ismerteti a honlapján. De olvasható a szöveges változat is. Mi az a *rongykollázs?* címmel, ebből emelek ki néhány mondatot:

„Elöttem a rajzom, a közvetlen élmény képe. Ezt fogom rárajzolni a lealapozott farostlemeze. Az egész felületet egy vagy többszínű anyaggal leragasztom. (...) A falfelületekhez csikokra vágom az anyagot. Többféle árnyalatot teszlek egymás mellé. A fehérnek látszó fal is többféle fehér: kopottas, mállott, öreg. Így játékosabb, festőibb a felület. (...) A képen látható kőfelületekhez formátlan, legömbölyített, apró, többszínű anyagot vagdosok. Nem ragasztom szorosan egymás mellé, így a barna alapanyag fűgának, árnyéknak tűnik. (...) az előzően megfestett gézdarabokkal 'lágýítom, puhítom'. Így festőibb a látvány. (...) A lombokhoz is formátlan darabkákat használlok. Többféle színű különböző anyagféleség kerül egymás mellé. Van, aminek a mintája – ebben a léptékben – levélnek tűnik. Ugyanez egy másik képen lehet kő vagy kéreg. (...) Az illúzió itt is fontos! Anyagnak, színnek, témának egymáshoz kell alkalmazkodnia. Ha az elkészült részlet másnap nem tetszik, visszatépek (a festő átfesti!); más anyagot használlok, vagy hagyom azt a különös faktúrát, amit a tépés ott hagyott.”

Ugye milyen egyszerűnek tűnik? Engem először megtevesztett. Keresztes Zsuzsa többször kiállított Debrecenben. Közel kellett mennem, hogy rájőjjek, tényleg nem festmény, amit remekbe szabott festett enteriőrnek néztem. Az illúziót fokozta, hogy a kompozíciók üveg alá kerültek.

A rongyképzés kifejezés ezért is találó: a fényképzésre emlékeztet, aki fénnel rajzol. Ezt teszi Keresztes Zsuzsa is, noha rongyot használ. Az lesz művészet, ahogy a belőle

A szekér anatómiája (Keresztes Zsuzsa rajza)

áradó fény beleköltözik azokba az apró szövetdarabokba, amelyek építik képeit. A fény itt szakrális, metafizikus értelemben szükséges, így valósulhat meg a „rongy apoteózis”.

A „rongy apoteózis” kifejezést még egy 2008. októberi megnyitón használta *Feledy Balázs*. Úgy véli, hogy Zsuzsa a jellemzően szemben álló folyamatokat egyesíti műveiben. Olyan anyagokat használ a képzőművészetben, amelyek ott addig nem kaptak helyet. A rongyot sokféle tárgy előállítására alkalmazták, de festményhatású képhez nem.

Keresztes Zsuzsa művei nem „iparművészeti tárgyak”, hanem autonóm mondanójú, egyedi műtárgyak. Feledy megjegyzése szerint jól idomul a modern művészet jellemző vonulatához, az újrahaznosító szemlélethez, amelyben fontos az iparszerű társadalom hulladékának művészi újrahasznosítása. Am „amíg a többi művész ilyen technológia alkalmazójaként a pusztulásról, a pusztításról, a civilizációt fenyegető veszélyekről készít jellemzően borús atmoszférájú művet, addig ő a szó legszorosabb értelmében újra teremt. Az anyagból, nem elpusztult (lepusztult) művészet lesz, hanem ideateremtő, már-már eszményítő” alkotás. Ábrázolását befolyásolja a gyermekkor, a tanyák és a falvak világa, az állatok, a növényvilág, az utazás. Megcsodálhatjuk a zenei allegóriákat, a zenélő figurás képeket, a hárfa és a fuvola ihletett megjelenítését. – Ezek a rongyképek jóval többek, mint a zenélés helyzetének elbeszélései, sokkal inkább élményreprezentációk, a hangszer és a zenész meghitt találkozásának gesztusát érzékeltetik, a mélység és magasság, a zenei átéltség különleges atmoszféráját kívánják kifejezni.

A fák tehát mégis felnőnek az égig. Fénné változik a rongy, ami a hétköznapi ember számára hulladék, kacat, abból népszerű megközelítésű, értékes művészet születik!

A 2014 októberi debreceni tárlatnyitó szövegének szerkesztett, rövidített változata.

Bráda Tibor

Két újbudai lokálpatrióta festő

Kérdezhetnék, hogy miért pont ezt a két festőművészt idézzük meg egy térben? Látszólag festészetileg nincs közük egymáshoz. Ez igaz, de sajnos mindketten tavaly távoztak közülünk. A XI. kerület lokálpatriótái voltak. A Dunapart Művészeti Társaság tagjai, Jóka haláláig elnöke is volt a társaságnak. Jó barátság fűzte őket egymáshoz, és ez már a vidámabb része a közös nevezőknek: mindkettőjüket Józsefnek hívták, Molnár Józská bátyánknak, Szentgyörgyit meg Jókának szólítottuk. Két generáció karakteres képviselői ők. Józská bátyánk a Fényes Szellők nemzedékének korosztálya. (Nagy László, Vecsesi Sándor, Szurcsik János, Töröcsik Mari, Újváry Béla, Kokas Ignác), és még sokan mások. Jóka pedig annak a generációnak a tagja, akik ma hetven-hetvenöt évesek. Közülük még hál Istennek sokan élünk.

Molnár József 1922-ben Nagyrédén született. Ennek különös jelentősége van életművében. 1935-43 között az Egri Ciszterci Gimnáziumba járt. Had üdvözljem *Bacska Ottó* barátomat, aki padtársa volt ebben az intézményben. Józská bátyánkat *Tiszinek* hívták osztálytársai. Többen azt állítják, hogy azért, mert ő egyházi segítséggel került ebbe a gimnáziumba. Ottó elbeszélése alapján tudom, hogy már akkor kitűnően rajzolt és festett, és szinte szerzetesi visszafogottsággal végezte a reá kiszabott munkát. Katonaság és fogás után *Bernáth Aurél* hallgatója lett a Képzőművészeti Főiskolán. Ebből az időből is sikerült a család jóvoltából egy képet kiállítanunk. Nagy tehetségnek indult. Nem véletlen, hogy *Bernáth Aurél*, *Barcsay Jenő* és *Hincz Gyula* is tanársegédének választotta. A szüleiről készült portrék, Nagy Lászlóról alkotott rajzai, és festménye ragyogó karakterérzékéről tanúskodik. Ha megnézzük katalógusait, *Petőfi Sándor*, *Nagy László*, *Csoóri Sándor*, *Timár József*, *Darvas Iván* portréi sütnek a tehetségtől.

Ő is a sok műfajú festők közé tartozik. Ez nem véletlen, mert gondolom hamar rájött, hogy minden ábrázolásnak megvan a től-ig lehetősége. Például a táblakép nem bírja el a túlzott irodalmiságot, ezzel szemben a grafika igen. Vagy a muráliák csak akkor tudnak adekvátan közvetíteni, ha a téma síkban megfogalmazható. Józská bátyánkat megérintette a szocreál szele is, de ezt nagyon egyénítve, és őszinte, látott élmények alapján élte meg. „*Földosztás, Játszóter, Lakodalom, Hamupipőke*”, és még a korai mozaikjaiban is felfedezhető a korszak festészeti ideálja. 1971-77 között volt egy korszaka, amikor oldott, kolorista, lírai hangvételű képeket festett. Ebből az időből származik a „*Rumi piac*,” *M portréja*, és a „*Virágos csendélet*”, melyek itt láthatók. Szeretem ezt a szemléletet, mert mesterem *Szentiványi Lajos* is a *Bonnard*-dal fémjelzett piktúrát kedvelte. Ugyanebben az időben egy konstruktivista törekvés is felfedezhető munkásságában. Az *egri* nagyméretű *mozaikja*, és a *nagyrédei falképe* után élete utolsó szakaszában újra kapott mozaikfeladatokat. Ezek letisztult, bizántikus, a mozaikrakás fénykorát idéző alkotások. *Szent László* és *Iréne bizánci császárné*, valamint *Árpádházi szenteket* ábrázoló alkotások.

Tájképei a poszt nagybányaiság után karakteresen csak Molnár József-re jellemző tájakká változtak. Ezt talán a

Molnár József: Borpincék és kőkereszt

müteremből nap, mint nap látott táj: a *Feneketlen tó* látványa ihlette. Gyönyörűen ír erről Nagy László a Csók István Galériában rendezett kiállítás katalógusának előszavában „Megleli a szépet bárhol a világon, azonban igazi otthona csak egy van a MŰTEREM. Ott nyerhet értelmet létezése. Nem kiált vihar szívéből, nem kíván közvetlenül fordítani a sorson, embersége mégis nagyszerű dolgokra kötelezi: a csendes öröm, a ritka áhitat átadása, amire vágyunk mindannyian. Ennél többet már nem érdemes, és nem lehet mondani Józská bátyánkról.

Szentgyörgyi József (Jóka) pont az ellenkezője az előbb elmondottaknak. Vele tökéletesen elfogult vagyok, hiszen gyermekkorunk óta nagyon jó barátokként éltünk. Azt hiszem itt az ideje, hogy előre elnézést kérjek, mert időnként elcsuklik majd a hangom, ha olyan területre érek, amit nem lehet elérzékenyülés nélkül elmondani. Nem rejthetem véka alá, hogy mi is a saját osztályunkat tartjuk a legjobbnak, ugyanúgy, mint a többi évfolyamok, akik a *Kisképzőben* végeztek. *Asszonyi Tamás*, *Somogyi Győző*, *Dús Laci*, *Nagy Előd*, *Csejdy László*, *Gajzágó Sándor*, *Hatos Csaba*, *Dárdai Nikolett*, *Kovács Tamás*, *Nikoletti Marion*, *Márffy István*, *Vanyó László*, *Zöld Anikó*, és még sokan mások, velem együtt koptattuk a *Kisképző* lépcsőit 1956-tól 1960-ig. Csofálatos korszak volt mindannyiunknak az életében. Összetartó társaság vagyunk, ma is sűrűn találkozunk, de azért egyesek kiszállnak a csapatból. Jókéknál töltöttük a nyarakat Tihanyban. Sokszor majdnem az egész osztály. Elképzelem, hogy szegény édesanyja milyen boldog volt, amikor hat gyerekhez még érkezett ugyanannyi. Drága barátom abszolút festőnek született.

Írja a gyönyörű *Kugler* könyvben, hogy nagyon sok festő járt Tihanyba alkotni, de rá *Sebestyén Feri bácsi* és *Bartha László* voltak nagy hatással. Teljesen autodidakta módon készült a pályára. Verne regények illusztrációit másolta, és amikor rajzolt, elbújt a szemek elől, néha még a tökéletes rejtekhelyen, a nádasban is dolgozott. Ez sok mindent megmagyaráz a felnőtt Jóka néha furcsa viselkedéséből. Egyszerűen csak bizonytalanságtól, vagy szégyenlőségből rejtőzködve hozott létre alkotásokat. A *Kisképző* felvételijén állítólag *Pattantyús Józská* rajzát másolta, annyira nem tetszett neki az övé. Később *Kántor Andortól* tudta meg, hogy nem a rajzai alapján vették fel, hanem az otthonról

hozott akvarelljei arattak nagy sikert vérbő festőiségükkel. Emlékszem kollégista korunkra: amikor *Kocsis Imrével* és *Kuczmann Péterrel*, és Jókával végig festettük az őszi Somlói utat. Nagyon irigyeltem Jóka narancssárgáit, és vörösseit. Fantasztikus bátorsággal és frissességgel festette ezeket.

A főiskolán *Kádár György* osztályára került. *Csavlek Bandi* és *Simonyi Emőke* voltak osztálytársai. A lírai beállítottságú Szentgyörgyi nagyon kínlódott. Nehezen bírta a diktatórikus konstrukciót. *Pataki Ferivel* meg is kérdeztette Bernáth Auréltól, hogy nem mehetne át hozzá? Bernáth nem vállalta a konfliktust. Azt hiszem az volt a szerencse, hogy *Domanovszky* megszerette Jókát és Kádár meg vele nem mert ujjat húzni. Becsületére váljon Kádár mesternek, hogy stúdiós korunkban még segítette is Jókát a Derkovits bizottságban. Stúdiósként is együtt vállaltunk funkciót.

Molnár József: Igáslovak

A hetvenes években öten osztottuk fel egymás között az előnségi feladatokat, hogy ne kelljen belepusztulnia egyikünknek sem a rengeteg társadalmi munkába.

Festészeti tudása ekkor már majdnem készen volt a legnagyobb kihívásokra is. A „Zöld pince” című alkotása volt irigyelten legkedvesebb képem ebből a korszakból. Ezután jöttek a *madárijjesztők*. Egy bátor, ragyogóan nagyvonalú sorozat került ki keze alól. Hatalmas feszültségek voltak ezekben a képekben. A figyelem érzését zseniálisan érzékeltette a nézővel. Mikor már egy műteremben dolgoztunk Rozi néni Deák téri műtermében, – amit *Kéri Pityustól* örököltünk – ekkor érte a szíven ütő élmény: látta a novgorodi ikonokat, és ekkor szólította meg *Kondor Béla* művésze is. Az égő vörösek és a mélyen dübörgő feketék ekkor léptek be az örvbe. Az „*Ikonfestő*” a „*Csokros szájú Bámbó*” kitűnő darabjai ennek a korszaknak. Nagyon sokat tanultunk egymástól. Én a színek használatában lettem bátrabb, ő pedig tartalmi vonatkozásban lett filozófikusabb. Ekkor már ikreknek vettek bennünket, nem mertek hívni pályázatokra csak együtt. Ekkor festettük a szárnyas ember képeket. Úgy éreztük, hogy talán sikerül kikászálódni a gödörből. Ő megfestette az „*Este a romok felett*” című képét. A föld alól létrán kimászó férfi, aki a horizontra érve már próbálgatja szárnyait, de fent is egy szörnyű sötétség várja. Iszonyatos dráma van ebben az alkotásban. Ember legyen a talpán, aki nap, mint nap erre a képre ébred! Festményeit

nézve néha úgy érzem, mintha én magam is benne lennék a krematórium dühödő tüzeiben. *Supka Manna* ezt úgy fogalmazta meg: első benyomásra azt mondanám, hogy a sűrűség piktúrája mélység és tragikum. Mondhatom azt is: hangban bariton, hangszerben cselló, műfajban ballada. Volt szerencsém többször látni közvetlen közlőről, hogy ez a hatás hogyan jön létre. A lealapozott fehér farostlemez, vagy vászon szolgál alapul az expresszív ecsetrajznak. Utána a tüzes színek felrakása jön. Majd a pasztóz anyag egymásra halmozása, tépése, kaparása, zúzása révén jön létre egy értelmes káosz. Két, három nap száradás után bekövetkezik a csoda. A mindent szervező fekete kivágja a formákat, és a színes foltok életre kelnek és értelmet kapnak. A befejező aktus egy finom pasztell vonalháló, amely megkönnyíti a túlsúlyos felületeket. Ennek a festésmódnak a kialakulása után a kifejezési eszközei már szinte nem változtak semmit. A témacsoportok viszont egyre gazdagodtak, és filozófikusabbá váltak: a „*Fészek*”, a „*Juss*”, az „*Európa elrablása*” (ebből egy nagyméretű ölmozott üveg is készült), a „*Dührer szárny applikáció*”, a „*Múló idő*” sorozat, a „*házi oltárok*” és a „*gyász*” képek.

Most nincs időm arra, hogy e gazdag életművet elemezzem, és ez nem is célja a kiállításnak. Arra sem érzek magamban felhatalmazást, hogy legjobb barátom életművét művészettörténetileg minősítsem. Hová is sorolnám? *Lehet, hogy ez az egyik legkarakteresebben magyar piktúra?*

A 2014. december 12-én a Csontváry Művészeti Udvarház és Bartók32 Galériában elhangzott megnyitóbeszéd szerkesztett, rövidített változata.

Aniszi Kálmán

A mű többféleképpen értelmezhető

A művészet örök rejtély, megfejthetetlen misztérium.

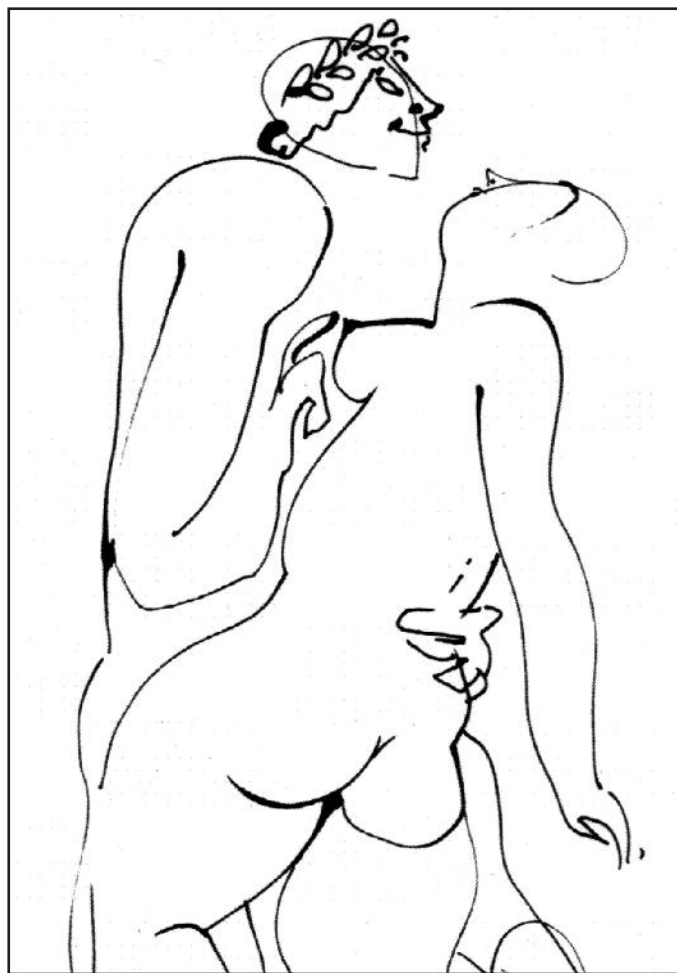
Az, hogy a tudós elmék mindmáig nem tudták, s talán sohasem fogják tudni egyértelműen, és mindenki számára elfogadhatóan meghatározni a művészet szinte átláthatatlanul gazdag jelenségvilágát, nem annyira a vizsgálódó értelem egyéni teljesítőképességének, és történelmileg meghatározott korlátainak tudható be, sokkal inkább a művészet mibenléte lehet ennek az oka. Egy és ugyanaz a mű többféleképpen értelmezhető, és mindegyik magyarázat lehet jogos is, és igaz is, mert nemcsak egyetlen kinyilatkoztatott Igazság létezik. Azon kívül a remekművek kimeríthetetlenek, a velük való minden újabb találkozáskor az életgazságoknak más-más eladdig ismeretlen elemeivel, vonatkozásaival gazdagodhatunk. Ráadásul az egyik ember ilyen, a másik meg amolyan természetű értékeket érez igazán a magáénak.

Másfelől: mivel a múlt időben mindegyre változik az emberek érdeklődése, módosul a művekhez, általában a művészetekhez való viszonyuk is. Ezért tudjuk a műalkotásokból és a különböző korstílusokból megítélni azt is, milyen volt az egyik, vagy a másik történelmi korszak embereinek a világfelfogása, világerzése, mik voltak az uralkodó gondolataik, érzéseik, érzelmeik, eszményeik... Ebben a szakadatlan változásban – ha tetszik, ha nem – létezik valami, ami állandó, valami, amire azt szoktuk mondani: örök emberi.

Tóth Csaba
Vasi kiállítások

A répcelaki *Nyitott Tér Galériában* **Nagyabonyi Vargha Károly** (1904 Zólyom–1974 Szombathely) festőművész emlékkiállítását láthattuk. A festőt hiába keressük a művészeti lexikonokban, mert bár kiváló plein air festő volt, sehol sem tesznek említést róla. A képzőművészettel Budapesten ismerkedett meg, a második világháború előszele sodorta Szombathelyre, ahol bekapcsolódott az ottani művészeti életbe. *Burány Nándor* és *Radnóti Kovács Árpád* festőművészek barátságába került, majd közösen hozták létre a negyvenes évek második felében a *Zsenyei Művésztelepet*. A Rákosi korszakban fokozatosan kiszorult a helyi képzőművészeti életből, majd a hátralévő két évtized alatt jórészt magának festett. A répcelaki emlékkiállítás esszenciális válogatást adott a mellőzött és elfeledett életművéből. Portrék, önarcképek, csendéletek és tájképek, átgondolt képszerkesztések, szuggesztív színhasználat jellemzi festészetét.

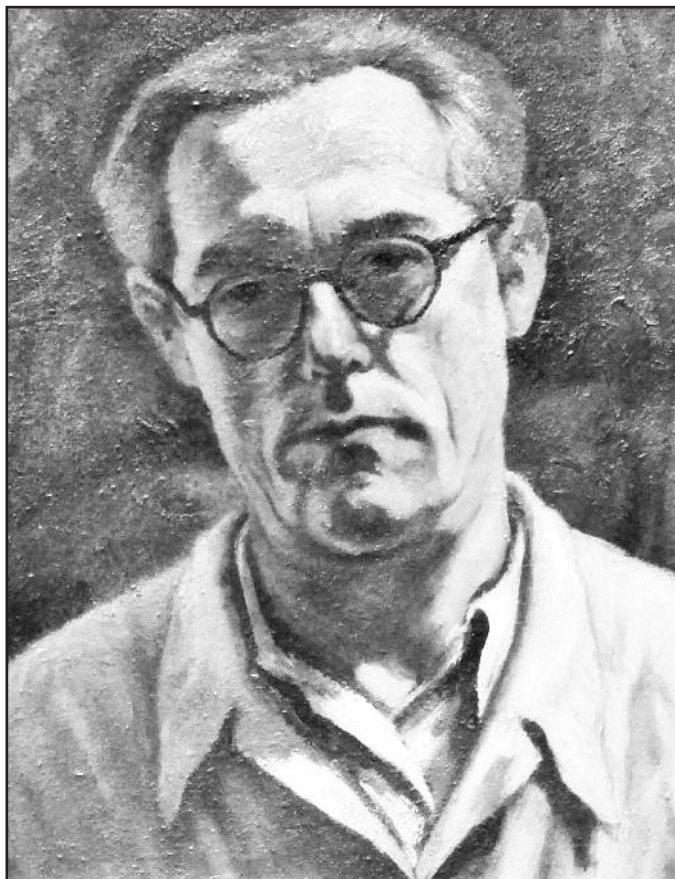
Kékesi Gábor körmenzi szobrászművésznek ugyancsak a *Nyitott Tér Galériában* volt kiállítása. A rendszerváltozás előtt született nemzedékhez tartozik, aki kisiskolásként élte meg ezt az időszakot. A Képzőművészeti Főiskolán *Kő Pál* volt a mestere, mely a szokásos mester-tanítvány viszonynál talán az Ő esetükben többet jelentett. *Kő Páltól* megtanulta a hagyománnyal való „bánásmódot”. **Kékesi Gábor** kísérletező művész. Útkeresésekor előbb hátratekint, és aztán keresi a neki megfelelő irányt. A répcelaki galériában láthattunk tőle érmet, kisplasztikát, köztéri alkotás gipszét,

Miklosovits László ERATO sorozat (fotó: Garas K.)

konceptuális műveket, rajzokat és festményeket. A bemutatott alternatíváiból még nem állapítható meg a jövő hipotézise. Egy sokoldalú, fiatal művész munkáival szembesülhettünk, melyeken kitapintható volt egy részletező hajlam, és a vele ellentétes nagyvonalúság, a klasszikus szobrászati eszköztár, és egy vele felelő minimal artos és egy arte povera eszköztelenség.

Trianon előtt a történelmi Vas megyéhez tartozott *Alsóőr*: A szombathelyi **Dóczi Virág** festőművész két évvel ezelőtt galériát nyitott ebben a burgenlandi kisvárosban azzal a céllal, hogy határokon átívelő kulturális missziót töltsön be. Eddig itt többségében a fiatal, kortárs nemzedék képviselői állítottak ki, így a galéria friss, vitális impulzusokat adott a településnek, és tágabb értelemben az Alpok-Adria régióknak. Novemberben az idén hetvenéves magyar **Miklosovits László** grafikusművész és egy fiatal burgenlandi festőművész, **Wolfgang Abfalter** állított ki. Miklosovits Lászlót életműve alapján akár kulturális nagykövetünknek is nevezhetnénk, hisz egyrészt Közép-Európában, másrészt a tengerentúlon is (ahol magyarok élnek) eddigi kiállításai a magyar irodalom legkiválóbbjaihoz kapcsolódó illusztrációival nemzeti kultúránk egyetemes elismertetéséért fáradozott. Az illusztrációt a nagy elődök nyomdokain (*Derkovits Gyula, Uitz Béla, Hincz Gyula, Szalay Lajos, Csohány Kálmán, Würtz Ádám* és *Kass János*) folytatta, de nála az ábrázolás elhagyja a leíró, elbeszélő jellegét, és az irodalmi művekkel egyenrangú műalkotásként jelenik meg. Oberwartra *Babits Mihály: Erato*

Nagyabonyi Vargha Károly: Önarckép köpenyben (fotó: Garas)

című versfordításaihoz készített rajzát, illetve a száz darabból álló *Mária illusztráció* néhány képét hozta el. Miklosovits a második világháború idején született, korosztályának alapélménye a földi inferno volt, és az azt követő semmiből való újjászületés, s mivel ráadásul fiatalon árvaságra jutott, a *József Attilai* periférikus lét elviselhetetlen „könnyűségét” is megtapasztalta. A Miklosovits grafikákban tehát innét a robbanásszerű feszültség, a szűkszavú dráma, a prófétikus társadalomszemlélet.

Wolfgang Abfalter szenvedélyesen lobogó nagyméretű festményeket állított ki, víziószerű, néha szürreális, megdöbbentő akcióképeket, amivel nemzedékének aggodalmát, kétségbeesését és világféltését fejezi ki, tárja fel. (*Magdának szárnyai nőnek, Látom azt, amit te nem látsz, Semmittevés, Nincs jövő?, Mi van?, Túl sok mérge*). A „*Szellemek és hősök*” az egyetlen nagyméretű csoportkompozíció (idei műve), amely eltér a többi alkotástól, monokróm volta miatt kicsit kalligrafikus karakterű. A „*Nincs jövő?*” fejezi ki legszuggesztívebben generációjának ezredfordulós életérzését. A frontális karakterű kompozíción az elhagyott, elpusztult játékaik közt felnőtté váló egykori gyermek tekintetében a kiállítás címével választott Márai kérdést teszi fel: „*Mi dolgom a Földön?*”

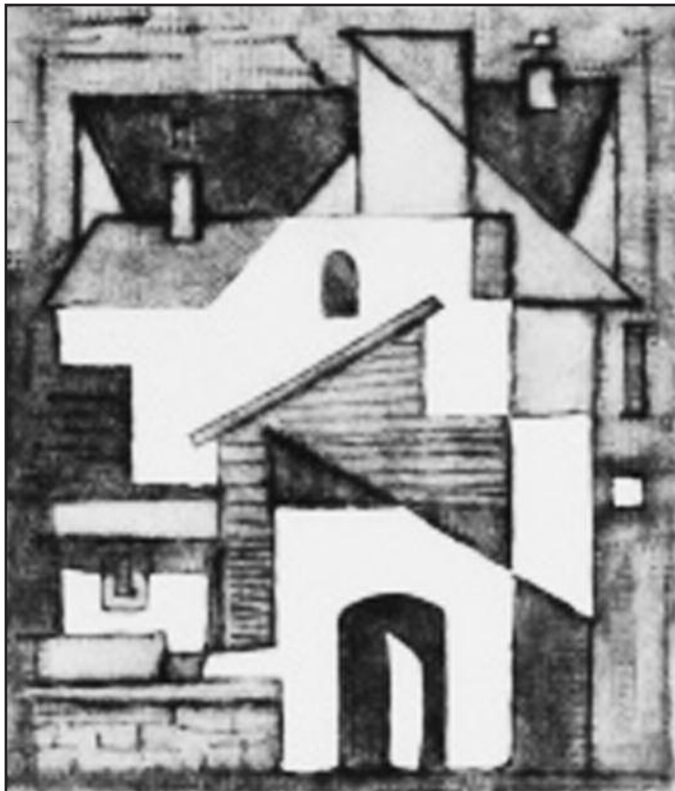
A vasvári Nagy Gáspár Kulturális Központ és a Békeház Képzőművészeti Gyűjtemény szervezésében **Pozsonyi János** festő-és grafikusművész (1933 Szombathely–2008 Szombathely) retrospektív kiállítása abból az alkalomból, hogy a művész örökösei a Békeház gyűjteményének ajándékozták, több mint félszáz alkotását. A művészeti lexikonok most sem nyújtanak segítséget. Pozsonyi János 1955-ben szerzett tanári diplomát Pécsen, *Pandúr József* és *Kelle Sándor* voltak a tanárai. Különösen az utóbbi mester konstrukciós, a magyar néphagyományba ágyazódott festészete volt rá nagy hatással. 1967 óta kiállító művész, alapító tagja volt a *Vasi Fiatal Képzőművészek Csoportjának* (majd *Vasi Műhely*). 1979-1995 közt visszavonult a nyilvánosságtól. Vasváron az életmű első másfél évtizedének (1964-1979), és a második kivirágzásának (1995-1997) együttes bemutatása hatott felismerésként, hisz egy meditatív, elmélyült formaalkotó, a hagyományt megújító sokoldalú művészt ismerhetünk meg, aki grafikáiban és festményeiben korszakonként párhuzamosan haladt a látványelvűségből a nonfiguráció irányába. Utolsó korszaka a tárgyi világtól elszakadó lírai gesztusfestészet, ahol a művek emelkedettsége magával ragadó.

Pozsonyi János: Magyarország 1995 (fotó: Garas K.)

Az ég felé

Vályi Csaba festőművész kiállítása február 12-én nyílik Kőbányán, a Kőrösi Csoma Sándor Kulturális Központban. Az 1937-ben született alkotó a Képzőművészeti Főiskolán *Kmetty János*, *Hincz Gyula* és *Domanovszky Endre* növendéke volt. 1963 óta rendszeres kiállító. Művészi fel fogása természetelvű, de munkái megfogalmazásánál konstruktív szerkesztésre, és bizonyos fokú dekorativitásra törekszik. Mostani tárlatát *Sinkó István* képzőművész, művészeti író nyitja meg, ahol közreműködik *Megyery Marcell*, az alkotó unokája. A kiállítás március 9-ig tekinthető meg.

Vályi Csaba: Házak

Rédai Gábor

HOMOKBA FÚRVA

Lapul szívem homokba fúrva,
se jót, se rosszat nem teszek,
lihegve, fújva, megvadulva
rohannak fölöttem emberek.
Alulról nézem ezt a káoszt,
mint Csodaországban Alíz,
Isten szeme is átfut rajtam,
mint mozdulatlan kövön a víz.

A költő „*Tükörben, homályosan*” címmel a *Művészetbarátok Egyesületének* kiadásában megjelent kötetéből.

Ürmös Péter

Tisztelet Erzsébetvárosnak

A Művészetbarátok Egyesülete novemberben kiállítással tisztelt Erzsébetvárosnak. A szokásos év végi seregszemlénk, ha jelképesen is, de egy kis csokrot nyújtott át csendéletekből, tájképekből és figurális alkotásokból a kerület számára tiszteletadásként, másrészt köszönetként, hogy rendezvényeinknek otthont ad az Erzsébetvárosi Közösségi Ház. Kötelező téma nem volt, így az egyesület tagjai valóban „alkotói énjük” legjavát nyújtva reprezentálták egyesületünket. A bíráló bizottság megítélése szerint az alkotások mindegyike hordoz művészi kvalitásokat. A zsűri szakmai ismérvei nem különböztek a többi országos tárlaton általánosan elfogadott és alkalmazott szempontoktól.

A tárlat átfogó képet ad az egyesületi tagok sokoldalú és magas szintű szakmai felkészültségéről. Bár a festmények dominanciája egyértelmű, azért kiváló művek képviselik a szobrászatot, a grafikát, a fotóművészetet, sőt az iparművészet is. A kiállított alkotások legnagyobb része tájkép, amelyek érdekes jellemzője, hogy – talán egy kivételtől eltekintve – nélkülözik az emberi alakot, még csak staffázs-figuraként sem jelennek meg. Ennek oka lehet, hogy az elsődleges tájélmény kifejezése fontosabb volt a képépítés kompozíciós szabályainál. A plain-air szellemiséget sugárzó tájképek közé sorolhatom *Benkő László*, *Kőrösi Tamás*, *Kiss István* műveit, ahol a megfigyelt természeti jelenségek kifejezésére helyezik a hangsúlyt; ezek színvilága igazodik az alkalmazott technika nyújtotta lehetőségekhez. *Órsy Attila* völgybe simuló falva és temploma olyan fajta meghittséget áraszt, ahol költői hasonlattal élve a hányatott lélek is megnyugvásra lehelhet. Hasonlóképpen természetelvű indítatású *Pongrácz Zoltán* sárvári platánsora, ahol az ősz lassan létrehozza sajátos színkavalkádját. *Kintliné Lizák Mária* szinte grafikus érzékenységgel fest, de inkább rajzolja az árvíz lepte kopár, téli fákat, ő is a közvetlen tájélmény közvetítője. *Balogh Györgynek* a Békás-szorosban megfigyelt sebes sodrású patakja már nagyobb teret ad a művészi szabadság kiteljesedésére, egyidejűleg pedig megteremti az elvonatkoztatás első fokát. Ugyancsak a természeti formák bűvöletében születtek *Harmatné Szabó Margit* és *Kökényné Fehér Erzsébet* alkotásai, olyan romantikus átírásban, amely már nem támaszkodik közvetlen megfigyelésre és általánosabb emberi mondanivalót fogalmaznak meg. Túllépve a természet utáni ábrázoláson a tájélmény átlényegítését mutatja *Molnár Edit* festménye. Itt a kompozíció színfoltokra bontott előtere, középtere és a háttér különböző elemek kölcsönös dinamikájaként is felfogható. Ennek az átlényegítésnek különböző végpontjait képviselik *Nagy Vince* és *M. Kass Judit* alkotásai is. Az előbbi esetben néhány krétavonással minimalizálva jelenik meg a gáborjáni táj. Ellentétben *M. Kass Judit* képén pedig pontosan át gondolt, szinte plasztikai formaként jelenik meg a hegyoldal.

A városképi ábrázolások más szabályok szerint alakulnak. A topográfiai hűség olyan követelmény, amelyet nehéz figyelmen kívül hagyni. *László Lilla* mediterrán városkája egyúttal a hegyoldalba építkező, tengerparti település típusát formázza jellegzetes színvilágával együtt. *Arató Gabriella* városrészlete tipikus középkori építészeti megoldást örökít meg.

Farkas Tibor: *Uszodi gubbantós* (fotó: Bedi Gyula)

A keskeny síkatorokon keresztül a várost védők hamar eljuttattak az egyik várfaltól a másikig. *Hubert László* köhídja inkább csak ürügy a megfigyelt fény-árnyék hatások átírására, amelyet még dinamikusabbá tesz a víztükör mozgalmassága. *Szeményei Klára* „*Tapolcai emlék*” című képe a kerti környezet és az architektúra kapcsolódását szimbolizálja.

Az átírás magasabb szintjével találkozunk *A. Bak Péter* képén, ahol a táj metafizikai térré alakul. A középpontba helyezett alak kicsinységében válik jelentőssé és szimbolikussá. *Zichó Gabriella* tovább lép az absztrakció vonatkozásában. Nála a kozmikus tér válik az elemek harcának színterévé.

Az alakábrázolásoknál az esernyő közös motívuma *Szabados István* és *Balázné Csordás Zsuzsa* képeinek, amelyek ennek ellenére mégsem hasonlóak. Míg az előbbi *Gulácsy* képeinek monokróm színhangulatát idézi, az utóbbi az alapszínek kontrasztjára épül. *Balázné Csordás Zsuzsa* címválasztása – *Akiért a harang szól* –, így a Halottak Napja táján külön tartalmat kölcsönöz a képnek.

Sorki Dala Andor festményeit és *Dér Győző* domborműveit szintén a közös téma kapcsolja össze, ez pedig a honfoglalás kori motívum és hiedelemvilág. *Sorki Dala Andor* képei azonos felfogásban, forma- és színvilágban készültek; így tehát sorozatként, vagy diptichonként is felfoghatók. Érzelemmel telített betlehemes jelenet zárja ezt a képsort.

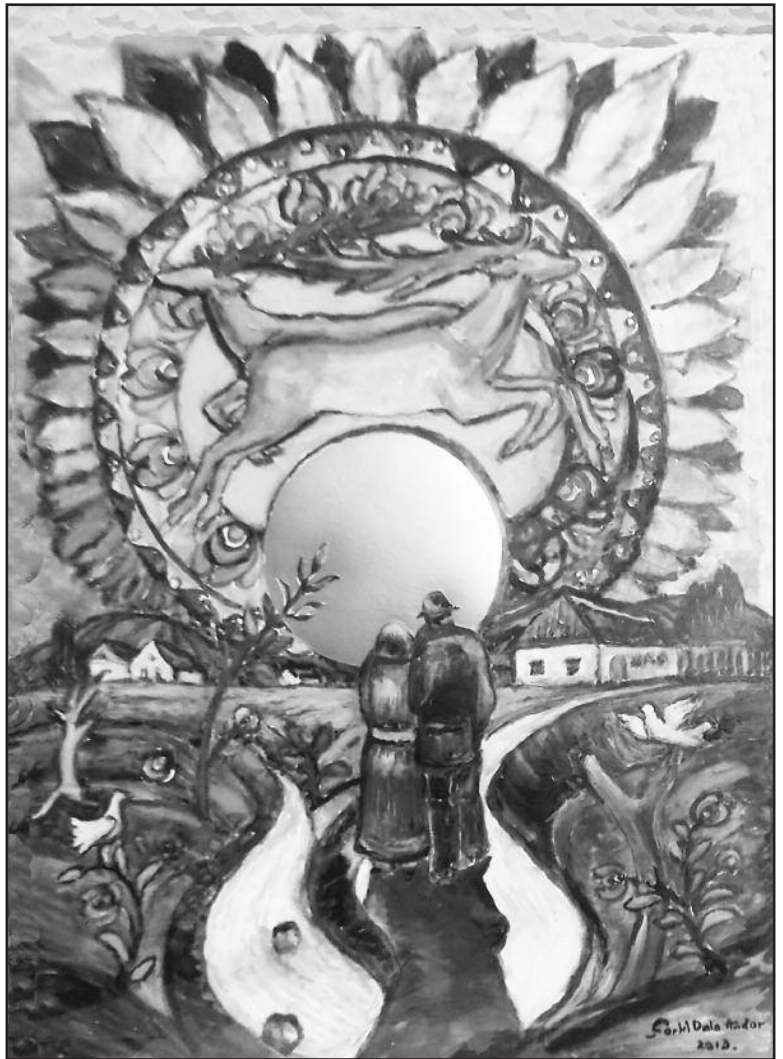
A tárlatlátogató érzelmét *Karsainé Tonnelier Ghislaine* festménye hangolja a közelgő karácsony ünnepére.

Külön műfaj az arcképfestészet. *Sz. Varga Irén* ket-tős portréja a közöttük lévő viszonylatok miatt többet jelent, mint egy hagyományos alakábrázolás. *Sifter István* arcképe a békességet sugározza.

A jelenlegi tárlaton a megszokottnál kevesebb csendéletet látunk, de ezek mégis sokoldalúan mutatják be a műfaj szépségét, a művészi átírás fokozatait. *Mohainé Burián Mária Ágnes* klasszikusan festett, labdarózsákat ábrázoló virágcsendélete szinte fotószerű hűséggel adja vissza a látványt, de a festészet eszközeivel mestersen ábrázolja a reflektáló színviszonylatokat. *Kiss Zita* nagyvonalúbb festőiséggel mutatja be azt a halas csendéletet, amelynek a hagyományait ismerjük a németalföldiektől *Derkovits Gyula* művészetéig. *Lipcsey Judit* túllép a természetábrázolás szabályain, festékfoltok játékos rendszeréből kerekít virágcsendéletet. Jobban szemügyre véve meggyőződhetünk arról, hogy a váza és a virágok jelzéseit önálló és dinamikus folt-hatások együttesévé varázsolja. *Kemenes Katalin* festményének témája a kristályok által indukált fényjátékok vizuális effektje autonóm módon felépített, síkokra bontott és redukált tárgyegyüttes képzetét kelti, amely leginkább a kubisztikus átírások metodikáját követi. *Gombai Zsóka* tájképfotója Németországból valójában itt is csak ürügy a víztükör nyújtotta reflexiók nehezen megfogható és érzékeltethető bemutatására. A szélvédő üvegekben tükröződő házhomlokzatok multiplikációját *Csepregy Éva* újszerű módon tárja elénk.

A grafikai művek a természetelvű ábrázolástól az absztraktig közelítenek, az egyedi vonalrajztól a sokszorosított nemesgrafikai eljárásokig terjednek. *Fenyves Mária Annunziata* érzékeny tollrajzzal bemutatott virágkompozíciója vonalritmusával, a levelek és virágok ellenpontos szerkesztésével klasszikus példája annak, hogyan lehet egy amúgy is szép természeti formát a képzőművészet eszközeivel még esztétikusabbá tenni. Szintén egyedi grafika *Kovács János* tónusozott vonalrajza az „Éltető erő” címet viseli, amelynek egymásba kapcsolódó formái a megújuló vitalitást jelképezik. A nemes-grafikai sokszorosító technikákat *Kőhegyi Gyula* színes linómetszete és *e sorok írójának* akvatintája képviselik. *Kőhegyi Gyula* alkotói pályáján többször megújuló igénye volt egy letisztult, nyugodt és sajátos formavilág megteremtése, amelynek szép példáját látjuk most egy origami hajtogatás kapcsán; de nevezhetjük a „*naturától a geometriáig*” címmel is ezt a kompozíciót.

A szobrászatot *Farkas Tibor* bronz szobra és *Dér Győző* fali plasztikai képviselik. Öröm tölt minket, amikor a népi kultúra elemei jelennek meg képzőművészeti interpretációban. Ilyen *Farkas Tibor* Kalocsa – Baja környéki táncot bemutató „*Uzodi gubbantós*” című kétalakos szobra; ahol nemcsak a témaválasztás, hanem a plasztikai megoldása és kivitelezése is kiváló. Hasonlóan bravúros faragó- és metszőtechnikai teljesítmény *Dér Győző*nek a honfoglalás kori vérszerződést ábrázoló fa domborműve. Szintén ehhez a mondavilághoz kapcsolódó rézdomborítást sorolhatjuk plasztikai, de akár ötvös, vagy iparművészeti kategóriába is. *Gulyás Anna* stilizált tűzzománc mandalája igényes kivitelezésű.

Sorki Dala Andor: Csak tiszta forrásból... (fotó: Ürmös Péter)

A kompozíció díszítő- vagy alkalmazott művészeti alkotás-ként is felfogható. A művek és alkotók részletesebb méltatást érdemelnének, de a kollektív tárlat erre nem ad lehetőséget.

A kiállítás rendezése is művészet, most ennek tanúi vagyunk. A vizuális egységbe szerkesztést Gombai Nagy Károlynének és Kőhegyi Gyulának köszönhetjük. A képek gyors és szak-szerű felrakásáért *Sifter Istvánt* és *Szabó Pétert* illeti dicséret.

A Művészetbarátok Egyesületének célja a kulturális érték-teremtés, és értékörzés. A kiállításra került képeket zsűrizte és válogatta A. Bak Péter, Gombai Nagy Károlyné, dr. *Kelényi István*, Kőhegyi Gyula, M. Kass Judit és jómagam. Hisszük, hogy ez a válogatás valódi ajándék a művészetet szerető, tárlatlátogató közönségnek.

A 2014. november 19-i megnyitón a kerület névadójának Erzsébet királynének az emlékéit idézte *Iván Géza*, az Erzsébetvárosi Civil Szervezetek Szövetségének elnöke. *Hegedűs Valér* zongorajátéka mellett *Regényi Ildikó* Sissi versek előadásával szórakoztatta a jelenlévőket. A rendezvényen a szö-vívő szerepét *Lipcseyné Horváth Ágnes* vállalta.

A *harminchét* kiállító többsége megjelent a tárlatnyitón, és a bemutatásra került *harminckilenc* alkotást egyénileg, vagy csoportosan értékelték. Figyelemre méltó szakmai megjegyzések hangzottak el. A kritikai segítő szándékú ész-revételek némelyikével a döntéshozók vitába szálltak.

Iván Géza

Tisztelet a névadónak

A magyarokkal rokonszenvező **Erzsébet királyné** névadója kerületünknek. Előtte tisztelgünk, amikor emlékkiállításunka kapcsán, ha röviden is, de idézzük történetét.

Erzsébetváros a múlt század harmincas éveinek második felétől napjainkig a legkisebb egysége a fővárosnak, de kulturális élete túlnő a területe nagyságrendjéből adódó szerepkörénél. Története elszakíthatatlan a város történetétől.

1541-től, mikor a török világ Buda elfoglalásával százötven évre berendezkedett hazánkban, a Hódoltságban Buda vált a törökök adminisztratív és katonai központjává. Az egykori középkori Magyar Birodalom északi részén, a Habsburgok uralta királyi Magyarországon Pozsonyra szállt a fővárosi szerepkör. A kényszer szülte erdélyi fejedelemségen ugyanezt a feladatot Gyulafehérvár töltötte be.

A XIX. század első évtizedeiben, a reformkorban erősödik az a törekvés, hogy visszakerüljön a fővárosi rang Budára és a viharos gyorsasággal fejlődő Pestre. Pest és Buda ugyan még nem volt egyesítve, mikor a negyvenes években több sajtótermék már a Budapest nevet választja (Budapesti Szemle, Budapesti Divatlapok, Budapesti Híradó). *Szemere Bertalan* belügyminiszter aláírásával megjelent rendelet az egységes főváros létrehozásáról Budapest elnevezéssel 1849. június 24-i dátummal szentesítette ezt jogilag. Másnap bevonultak az osztrák csapatok a két testvérvárosba és a Habsburg restauráció sok más nemzeti vívmánnyal együtt ezt is megsemmisítette. 1867-ben, a kiegyezés évében Pest városának akkori polgármestere, *Szentkirályi Mór* újból felvette Pest és Buda egyesítésének kérdését.

1870-ben fogadták el egy olyan testületnek, nevezetesen a *Fővárosi Közmunkák Tanácsának* a létrehozását, amely az elkövetkező években legendás, máig felül nem múlt szerepre tett szert a városfejlesztésben. Hatásköre kezdettől fogva kiterjedt Budára és Pestre.

Az 1872. évi XXXVI. törvény Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról rendelkezett. Egyik lényeges állásfoglalása, hogy a választókerületek és a közigazgatási kerületek essenek egybe. Terézváros kapcsán úgy döntöttek, hogy területének és népességének nagysága miatt célszerű megosztani VI. és VII. kerületre. Ez a kettéosztás a Király utca, mint tengely mentén valósul meg úgy, hogy most már e két kerületet hívták *Terézváros*-nak. Amiképpen minden más egységnek van saját elnevezése, úgy ez a VII. kerület esetében is előbb-utóbb bekövetkezett.

A már hivatkozott Fővárosi Közmunkák Tanácsának egy irata 1875. szeptember 10-i dátummal, az épülő Nagykörút különböző szakaszainak megjelölése tárgyában azt javasolta, hogy a Király utca és a Kerepesi (a mai Rákóczi) út közötti részt nevezzék el Erzsébet királynéről.

1880-ban új római katolikus plébánia hivatal alakult. A *Czigler Győző* tervei alapján eklektikus stílusban elkészült új templom főoltára a magyarországi *Szent Erzsébet* tiszteletét hirdette. Itt született a nevezetes indítvány amely 1881. december 11-én – a pontosan vezetett nyilvántartás jóvoltából ismerjük, hogy délután 3.30-kor – érkezett a Fővárosi Közgyűléshez. Ez tartalmazta azt a javaslatot, hogy a

Lajos József bronzplakettje

VII. közigazgatási kerületet Erzsébetről nevezzék el. Indoklásként említették: „*Midőn a Terézvárosi római katolikus lakosságának félévszázados óhajta immár tényé vált és VII-ik kerületnek 30 ezret meghaladó római katolikus vallású lakossága vallási ügyeinek elintézését saját közigazgatású kerületében megteheti, ezen nevezetes esemény önkéntelenül ébreszté fel számos polgártársainkban azon gondolatot, hogy most már a VII. közig. kerületnek, mint a főváros egyik jelentékeny városrészének megfelelő új elnevezése nagyon indokolt volna. És itt ismét, mintegy ösztönyszerűleg gondol mindenki az »Erzsébet«-re, nemcsak azért, mert az újon (1881-ben – I. G.) alapított plébániatemplom védszentjévé magyarországi Szent Erzsébet választott, de főleg azért is, mert e nevet viseli szeretett hazánk védangyala, a mi felséges aszszonyunk Erzsébet Császárné ..*”

A történet mellékszála, de a teljesebb kép megértése végett említem meg, hogy amikor felépült az új templom, nyilvánvalóvá vált, hogy a rohamosan gyarapodó római katolikus hívők száma miatt túlságosan kicsiny lesz a befogadóképessége. Ezért 1893-ban megkezdték a tér központi fekvésű parcellájában a még újabb templom alapjainak lerakását *Steindl Imre* neogótikus tervei szerint. A régi templomot a katolikus egyház átadta a görög katolikusoknak, akik ezt a mai napig is birtokolják.

A fővárosi közgyűlése – mint az várható volt – pártfogolta a VII. kerületi katolikusok kezdeményezését, és azt továbbította a miniszterelnökhöz, *Tisza Kálmán*hoz, aki – feltételezhetően *Ferenc Józseffel* való beszélgetés után, a beleegyezését elnyerve – kiadta az ügyet a belügyminiszternek. Az ő „*Buda-Pest főváros közönségének*” című leirata ad hírt – betekintést engedve korabeli kormányzati adminisztráció fogalmazványainak stílusába – arról, hogy „*Ő Császári és apostoli királyi Felsége folyó évi január 17-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy a főváros VII. kerülete a királyné Ő Felsége tiszteletére – ennek legmagasabb hozzájárulásával – »Erzsébet«-városnak elnevezhető.*” A dátum 1882. január 20. Ez a leirat a fővároshoz január 23-án érkezett és két nappal később, 25-én úgynevezett „rendes” közgyűlésen hirdették ki.

Tisztelt Szerkesztőség, Kedves Barátaim!

A 2014 november-decemberi számban a program rovatban olvasom, hogy az Erzsébetvárosi Közösségi Házban Erzsébet napon „Sissi királynéra” emlékeztető kiállítás nyílt meg. Amennyire örülök annak, hogy a magyar történelem legnépszerűbb királynéjának az emléke még több emberöltőnyivel elhunyt után is kiállítás rendezésére ösztönzi az utókort, annyira kifogásolom azt, hogy Sissi királynőnek nevezik. Magam is láttam a *Wittelsbach Erzsébet*-ről szóló kedves osztrák filmet, amiben bájos csitriként és szerelmes fiatal asszonyként ábrázolják az osztrák császárnét. Az osztrák közvélemény így emlékezik *Ferenc József* császár feleségére – igazuk van odaát a Lajtán túl. De itt, a Lajtatól keletre Ő nem szerelmes bakfis, nem elragadó ifjú feleség a nemzet emlékezetében, hanem királyné, felesége annak a királynak, aki leverte a szabadságharcot, aki teljhatalmat adott a bresciai hiéna *Haynaunak*. Erzsébet, a legszebb női nevek egyikének viselője, nem kis szerepet játszott abban a folyamatban, ami 1848-tól 1867-ig vezetett, aminek során a bájos bajor hercegnőből a magyarok királynéja lett, akinek útját, az Erzsébet királyné utat Zuglóban még 1948-1989 között is megtalálhattuk Budapest térképén. Tartsuk meg továbbra is Erzsébetnek.

Szívélyes üdvözlettel: Dr. Del Medico Imre

„Volt Magyarországnak egy áldott emlékeztető királynéja, Erzsébet, ki életében védő angyala volt ez országnak, a magyar nemzetnek. Holta után védő szentje lett, akit a magyar nemzet megünnepel, akihez imádkozik, akinek emlékét érc- és márványszoborban megörökítik az utókor számára. Élete szeretet, szenvedés és önfeláldozás volt, halála mártyr-halál: a történelem mint rémtettet írta föl azt érc tábláira. Elvesztése fölött csak hitünkben találunk vigasztalást, hogy az elköltözött dicső szellem odafenn az égben, az Isten trónja előtt is a mi jó hazánkat, a mi drága nemzetünket oldalmazza, óhajtásainkat tolmácsolja.”

Jókai Mór

Hamvas Béla emléke

Az elmúlt év végén az *Erzsébetvárosi Közösségi Ház*, a *Művészetbarátok Egyesülete* és a *Rím Kiadó* közös szervezésében *Hamvas Béla* író, filozófus életművének legfontosabb megállapításait kívántuk megismertetni.

Miklóssy Endre építész, eszmetörténész *Hamvas Béla, az óceán* című előadása nyitotta a sort, melyből a hallgatóság megismerhette a filozófus létérzését, az élet-halál kérdésköreinek egyetemes értelmezését. Utalt arra, hogy a témakör iránt érdeklődők gazdag forrásanyagból kutathatnak.

Tábori László író *A körüti villamoson* című eszme-futtatása *Hamvas Béla* felfogását tolmácsolva a „*Kik vagyunk és mi lehet belőlünk?*” gondolatkörre irányította a figyelmet. *Mayer Erzsébet* pedig *A bűn kérdése az Istentelen világban – Hamvas gondolatai Dosztojevszkij sátánjairól* címmel tartott előadást decemberben. Mottója *József Attila* gondolata: „*A bűn az nem lesz könnyebb*”. Az előadás bevezetőjeként *Hamvas Béla* művészetfelfogásáról, irodalmi, zenei, képzőművészeti vonatkozású nézeteiről szóltam.

**Sissi
LIBERTY**

Hajót építék – de szépet!
Szebbet nem láttok, míg éltek,
Sehol a nagy tengeren;

„Szabadság” leng árbocáról,
S ily szót hord az orr, a bátor;
Szabadság száguld velem.

Aranybetűs szó : „Szabadság”!
Büszkén verdes, vad vihart áld,
Száll a karcsú árbocon;

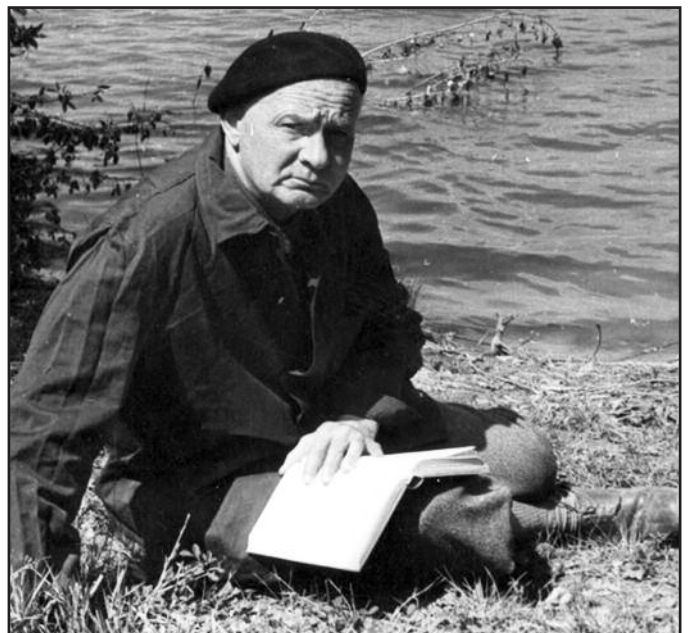
Orrcimpáim megremegnek,
Hullámok ily szót, rebegnek:
Szabadság! Nem álmodom.

Gond leszek sok távirásznak :
Ünnepre hiába várhat
Az udvar-börtön, az unt!

Tiszta vízben, zavarosban,
Sirály jó zsákmányra bukkan;
Hurrá! Szívből vágatunk !

S csak úgy az ujjam hegyéről
Küldök néktek, kedvtelésből,
Drágák, kik gyötörtetek,

Könnyű csókot-áldva lengjen,
S legjobban, ha feledtek engem;
Várnak szabad tengerek!

A „segédmunkás” Hamvas Béla

Kökényné Fehér Erzsébet: Elmúlás (fotó: Ürmös Péter)

A *Hamvas Béla emléke* – című kiállításnál szembeütni néhány műfaji sajátosság, illetve megjelenési forma. Az első ilyen csoportot jelentették a népi, néprajzi vonatkozásokat hordozó alkotások: *Farkas Tibor*, *Dér Győző*, *Csordás Zsuzsanna* munkái. A realista, valóságos közelséget érzékeltető művek közül elsősorban *Kökényné F. Erzsébet*-et és *Lipcsey Judit*-ot említem. Erőteljes impresszionista jegyeket hordoznak és ezzel hívják fel figyelmünket: *Zichó Gabriella* (Örvénylő lélek), *Szabados István* (Égbetörő víz), *Molnár Edit* (Az ember veszélyeztetettségének látomása). A vonalas, sejtelmes, grafikus ábrázolás is elgondolkodtatja a szemlélőt: *Kőhegyi Gyula* és *Fenyves Mária Annunziata* alkotásai. Lenyűgöző látványt jelentettek az elvont, filozófikus természeti ábrázolások is: *Gulyás Anna*, *A. Bak Péter* és *M. Kass Judit* alkotásai. Az emberi fájdalom megfogalmazását példázza *Ürmös Péter*, *Kemenes Katalin*, *M. Kass Judit* és *Tábori Zsuzsa* színekben gazdag képcsoportja, melyek kapcsolódnak a bűn, a szenvedés gondolatköréhez, az élet értelmének kereséséhez. Hamvas megfogalmazásában „az egyetlen, amit az ember tehet, mint Dosztojevszkij, leborul előtte és nyög: nem előtte, hanem az emberiség szenvedése előtt... Sorsunkat a jövőbe vetjük: azt hisszük holnap érünk el oda, ahol aztán már igazán el lehet kezdeni élni. Mert azt senki nem gondolja komolyan, hogy amit ma csinál az teljes értékű élet.” *Madár J.*

A Hamvas tárlat résztvevői

A. Bak Péter	Lábatlan
Balázsné Cs. Zsuzsa	Budapest
Dér Győző	Dunakeszi
Farkas Tibor	Kalocsa
Fenyves Mária A.	Budapest
Gulyás Anna	Budapest
Kemenes Katalin	Budapest
Kökényné F. Erzsébet	Cegléd
Kőhegyi Gyula	Budapest
M. Kass Judit	Budapest
Molnár Edit	Budapest
Lipcsey Judit	Budapest
Szabados István	Budapest
Tábori Zsuzsanna D. a.	Budapest
Ürmös Péter	Budapest
Zichó Gabriella	Lábatlan

Vitéz Ferenc

REJTVÉNYEK

Rejtvények állják utadat minden elágazásnál.
Jaj neked, ha nem tudod a választ, és jaj neked, ha túl hamar jössz rá, hogy ki vagy!

Madarász Imre

A „másik” Dürrenmatt

Huszonöt évvel ezelőtt, 1990-ben hunyt el **Friedrich Dürrenmatt**, a XX. század legnagyobb svájci, és egyik legjelentősebb német nyelvű írója. „Kanonizációját” elsősorban drámáinak köszönheti, a komédiát és tragédiát, groteszk és szatirikus elemeket egyedi, eredeti módon vegyítő *Az öreg hölgy látogatása* és *A fizikusok* színpadi jelenléte világszerte töretlen, fontossága a múlt század egyetemes drámairódmájában vitathatatlan, jelenléte a drámatörténeti áttekintésekben elmaradhatatlan, az iskolai irodalomoktatásban európai elterjedtségű.

De volt, van egy „másik” Dürrenmatt is. Kevésbé „rangos”, nem annyira méltányolt, ünnepezt, elemzett, tanított, ám semmivel sem népszerűtlenebb, sőt: az antikrimi klasszikusa. E maga teremtette új műfaj mesterpéldája az 1958-ban megjelent *Az ígéret* (Das Versprechen). Világsikerét semmi sem mutatja látványosabban, mint a belőle készült filmek impozáns sora: *Ladislav Vajda*, *Rudolf van der Berg*, *Fehér György* és *Sean Penn* moziadaptációi, és két tévéfilm is.

„A bűnügyi regény rekviemje” – így hangzik *Az ígéret* alcíme. De találóbb lenne a hegeli kifejezés: „megszűntetve megőrzése”. E sajátos kettősségnek köszönhető a kisregény (és csekélyebb mértékben társai: *A baleset*, *A bíró és a hóhér*, *A megbízás*) kettős, „kétszintes” sikere: lehet olvasni detektívtörténetként és annak kegyetlen paródiájaként, önfelszámolásaként is. Igaz, mindkét olvasat esetén csalódást okozhat és zavarba ejthet: az átlag krimiolvasóknak hideg zuhanyt tartogat, a hivatásos irodalmárok értelmezési hálójából pedig minduntalan kisiklik (aligha véletlen, hogy mind *Keszthelyi Tibornak* a „klasszikus detektívtörténetről”, mind *Bényei Tamásnak* az „anti-detektívtörténetekről” szóló monográfiájából kimaradt, „kiszorult”).

Dürrenmatt *Az ígéret* elején modern elbeszélésben, főleg bűnügyi tárgyúban, szokatlan nyíltsággal tárja fel műhelytitkait, ars poeticáját, írói programját. Egy író-olvasó találkozáson, „a bűnügyi regényírás művészetéről” tartott, „elég ügyetlenül” sikerült előadásá-

után az elbeszélő megismerkedik „dr. H.-val, a zürichi kantoni rendőrség egykori parancsnokával”, aki a történet közvetlen elmesélője lesz. A rendőrparancsnok kifejti az írónak, hogy „sosem volt valami nagy véleménye a bűnügyi regényekről”, melyeket „tündérmeséknek” és „államfenntartó hazugságoknak” minősít. Szavai szerint – melyekből nem nehéz kihallani magának a szerzőnek a véleményét – „a szélhámosság és arcátlanság netovábbja”, hogy a krimiírók „a cselekményt logikusan építik fel, úgy tesznek, mint ha sakkoznának, itt a gonosztevő, ott az áldozat, emitt a cinkos, amott az orgazda; a detektívnek csak a játékszabályokat kell ismernie és lejátszhatja a partit, már ki is ütötte a bűnöst, már győzött az igazság”. A nyugalmazott rendőrfőnök „programadó” kulcsmondatai rávilágítanak arra, hogy „az esetlegesnek, a kiszámíthatatlannak, a felmérhetetlennek túl nagy a szerepe”. Miben és mihez? Ezt már mi válaszoljuk meg: az életben, a valóságban, ahhoz, hogy a detektív sztorikat uraló szigorú okszerűség, formális logika valószerű és hiteles legyen. A bizonyítékot – szinte a parabola vagy a tézisregény határozottságával, ugyanakkor ritka művészi erővel – a dr. H. által felidézett eset adja meg: *Matthäi* rendőrfelügyelő utolsó nyomozásának kudarca és tanulságai.

Dr. Matthäi „lángész” és „mestere a hivatásának”, azonfelül talpig becsületese ember. A sors kegyetlen iróniájából éppen rendőri hivatástudata és tántoríthatatlan szavatartása teszi tönkre karrierjét és magánéletét. Hogy elfogjon egy szőke leánygyermeket öldöső sorozatgyilkost, lemond a szakmai beérkeztségét jelentő külszolgálati megbízatásáról, ammani kiküldetéséről, és hogy valóra váltsa a borotvával meggyilkolt elemi iskolás kislány, *Gritli Moser* szüleinek „az üdvösségére” tett esküjét, sosem törődik bele nyomozómunkája fiaskójába, szabályosan beleőrül a megszállott, fanatikus igyekezetbe, hogy felderítse és bíróság elé állítsa a gyermekgyilkost.

Hivatalosan leszerel, látszólag teljesen feladja nyomozómunkáját, összeköltözik egy nővel és benzinkutas lesz. Ám mindezt csakis azért teszi, hogy a benzinkútnál lesben állva várjon a valószínűleg autóvezető sorozatgyilkosra

és a vele élő hölgy szőkehajú leánykáját „csalinnak” használva, kelepcebe csalja a gonosztevőt.

Idáig a „flic-story” lehetne akár szokvány-krimi is, habár a gyermek-csali ötlete szokatlan és tagadhatatlanul „erős”. Dürrenmatt „csavarintása” abban áll, hogy Matthäi – noha rendőrszimata csalhatatlan, detektívlogikája pengeéles – a pusztá véletlen miatt vall kudarcot. Az elmebeteg „serial killer” teherautósofőr épp a halálos randevúra készül a „csali-kislánnyal”, amikor egy autóbalesetben meghal. Dr. H. későn, véletlenül, egy haldokló öregasszony vallomásából szerez tudomást a történetről. Matthäi sosem. „Semmi sem borzalmasabb – kommentálja dr. H. –, mint egy zseni, aki valami bárgyúságon botlik el. Ilyen esetben azonban minden attól függ, hogyan viszonyul a zseni, ahhoz a nevetséges apróságához, amelyen elbukott, el tudja-e fogadni vagy sem. Matthäi nem bírta elfogadni.”

Matthäi tényleg nem képes megalakodni. Tántoríthatatlansága vezet a szakadékba, kompromisszumképtelensége lesz a végzete. Ahogyan nem törődött bele, hogy a valódi gyilkos helyett a vérszomjas, lincselni készülő tömeg bosszúvágyát egy ártatlan leltartóztatott öngyilkossága elégítse ki,

úgy nem veszi tudomásul a vak (bal) szerencse, a vakvéletlen diadalát sem az emberi erőfeszítések, az ésszerűség és az igazságérzet fölött. „*Szomoru, alkoholista roncsként*” végzi.

Dürrenmatt az ő történetével életműve letragikusabb darabját alkotta meg: nagyobb tragédiát, mint bármelyik színművével. Minden klasszikus poétikának és akadémikus műfajelméletnek nyelvet öltve, a véletlenszerűség diadalra juttatásával, mely a „szabályos” tragédiából száműzetett.

Bényei József HOLDÁRNYÉK

Az éjszaka kiterjesztett rigószárny,
énekelnek az ijedt csillagok,
Kitakarom az arcom szégyenét,
aláztatások holdárnyéka nő.

Biztonság,
Fehér botom kopog.
Rigócsőrön érett meggyek vére.
Ne bántsátok a megtalált magányt –
fekete subában sír az Isten.

ÁGRÓLSZAKADT

Kiben hittem, miben hittem:
jól itt hagytál, Uramisten.
Te is árva, én is balga,
hát most melyikünk akarta...?

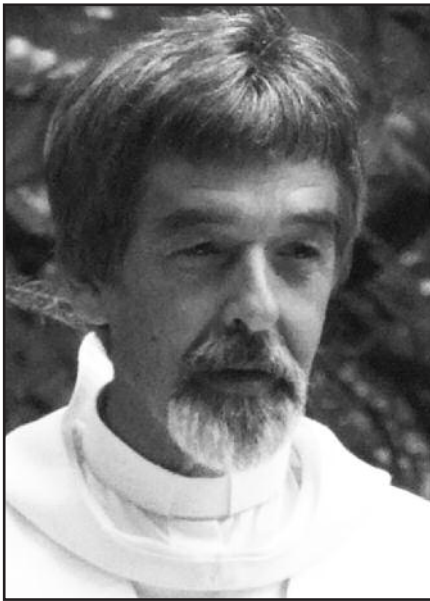
Mire volt jó ez a próba?
Szétszórt a szél sárba, hóba,
kering fejem fölött holló,
árokhoz vagyok hasonló.

Mire megyünk így mi ketten,
ágrólszakadt Uramisten?
Te kifosztva, én meg árva,
állunk büszkék ajtajára,

adnak egy tányérka kását,
s eltakarnak az árvácskák,
kékek, mint a szemünk alja...
Elérünk-e a hajnalba?

Köszöntjük *Bényei Józsefet*, aki a közelmúltban ünnepelte 80. születésnapját. Ez alkalomból jelent meg *Árokparti fű* című könyve. Első verseskötete 1969-ben *Sugárverésben* címmel látott napvilágot.

Bagi Atya jubileuma

Bagi Ferenc 1954. december 7-én Albertirsán született. A ceglédi Kossuth Lajos Gimnáziumban érettségizett. Az egri szeminárium után Pécelre került, 1980-ban szentelték pappá. Több mint öt esztendőig volt káplán Dunavarsányban. 1990 óta *Lakiteleken plébános*. 1996 óta tagja a Művészetbarátok Egyesületének. Elsősorban a Népfőiskolához kapcsolódó programjaink szervezésében vállalt meghatározó szerepet. Az 1995-től 2011-ig Lakiteleken szervezett alkotótáboroknak mintegy „védnöke” volt. Talán katalizátorai voltunk művészi ambíciójának kiteljesedésében, és műgyűjtővé válásában.

A Falvak Kultúrájáért Alapítvány 2006-ban *A Magyar Kultúra Lovagja* címmel ismerte el kivételes közösségt teremtető tevékenységét.

Önzetlensége, szerénysége, segítőkészége sokunk számára példaadó.

Lezsák Sándor 65 éves

Születésnapján az Írószövetségben irodalmi műsorral köszöntötték *Lezsák Sándort*, Pilinszky- és Bethlen Gábor-díjas költőt, író, politikust, az Országgyűlés alelnökét.

Szentmártoni János, a Magyar Írószövetség elnöke megnyitóbeszédében hangsúlyozta: „Én már a bölcs és higgadt gondolkodót ismertem meg Lezsák Sándorban, aki megharcolta a csatáit, események irányítójává, történelmet alakító személyiséggé vált.” Az ünnepeltet *Tóth Erzsébet*, *Czigány György* és *Bozók Ferenc* költők, valamint *Faragó Laura* énekművész köszöntötte.

Bozók Ferenc

A szemérmes költőről

Amikor Lezsák Sándor bemutatta az *Azúrtemető* című verseskötetét a kecskeméti Bozsó-házban, majd később a *Kortársalgó* című interjúkötetemet is meghívta Lakitelekre, és néhány kedves interjúalanyom társaságában bemutatkozhattunk, még nem sejtettem, hogy lesz lehetőségem – ha csupán csekély mértékben is – viszonzni ezt a gesztust, törődést és megtiszteltetést. Ezért különleges öröm volt számomra, amikor az Írószövetségből telefonált *Rózsássy Barbara*, és felkért, hogy a fiatalabb költőnemzedék képviselőjeként köszöntsem születésnapján Lezsák Sándort. (Pontosítanék, mert jómagam csak a „viszonylag fiatalabb” költőnemzedék nevében beszélhetek. Úgy is mondhatnám, hogy az ünnepelnél valamivel kevésbé régóta vagyok fiatal, azaz Lezsák Sándor nálam néhány évtizeddel régebben fiatal.) A felkérést megtiszteltetésnek tartom, szeretettel és örömmel teszek eleget neki. „Nem közéleti bánatomnak / sóvár jeleit hova vésszem?” – kérdezte *Váci Mihály* a *Te vagy* című versében. De hisz mindannyiunknak vannak közéleti és nem közéleti örömeink és bánataink! A szélesebb nyilvánosság számára Lezsák Sándor közéleti személyiség. A magyar szépirodalom azonban költőként, szépirodalomként, versköltőként és a *Nyolcvan vödör levegő* című drámakötet szerzőjeként, vagy az *Attila, Isten kardja* című rockopera dalszövegeinek

„Talán könnyebben elfogadsz egy-egy ajándékot,
de az adományozóra nem figyelsz. Pedig milyen
kevés fáradságba kerül egy köszönő szó.”
Imádkoztunk gyakran kispapként a jótévőkért.
Ha csak a mai napra gondolok (2000. május 22.)
soha nem tudom megköszönni jóságodat.
Kedves Hilda és Tibor! Isten áldása őrizzen és vezessen
életek folyamán.
Megtiszteltetésnek érzem, hogy barátainak
mondhatlak Titeket!
Köszönöm Ferenc
Lakiteleki pap

„Talán könnyebben elfogadsz egy-egy ajándékot, de az adományozóra nem figyelsz. Pedig milyen kevés fáradságba kerül egy köszönő szó.”

Imádkoztunk gyakran kispapként a jótévőkért. Ha csak a mai napra gondolok (2000. május 22.), soha nem tudom megköszönni jóságodat.

Kedves Hilda és Tibor! Isten áldása őrizzen és vezessen életek folyamán. Megtiszteltetésnek érzem, hogy barátainak mondhatlak Titeket!

Köszönöm Ferenc

Lakiteleki pap

(Bagi Ferenc atya sorai Geröly-Bársonyi Hilda emlékkönyvéből)

Idegeinkben ég az igény, követelés, hogy Isten ménküvel sújtsa ellenlábásunk. Jégesővel verje el búzaföldjét, fenével látogassa egészségét. Önkéntelen fakad szánkából a sziszegő átok: verje meg a Hatalmas még magzatain keresztül a nyüves ellenséget!

Tegye az, aki nem különböztet jók és rosszak között, mikor fölragyogtatja napját Gondviselője az általunk elítélt, megvetett gyűlöltnek is.

Hogyan jutna eszünkbe, mikor ütünk, közös Teremtőnk kezére verünk.

Prokop Péter

Lezsák Sándor

írójaként is számon tartja őt. Számára a szépirodalom az a terület, ahová nem közéleti bánatának jeleit vési. *Rózsa Endre* költő, a Móra Kiadó Kosmosz Könyvek sorozatának szerkesztőjeként azt mondta Lezsák Sándorról 1983-ban, a *Békebeli éjszaka* című verskötetének bemutatóján, hogy nagyon meg kell becsülnünk őt. Mert Magyarországon szép számban vannak tehetséges költők, de azt az igazi tálentumot, amelynek jellege van, óvni, védeni kell. És Lezsák Sándor ilyen. Jellemes ember és jellemes író. „Ritkán nevesítjük – és most csak a költőkről szólok – *Illyés Gyulát, Nagy Lászlót, Csoóri Sándort, a Hetek és a Kilencek, Serfőző Simon és Utassyék* nemzedékét. Igen, ők is a népi írók versben bujdosó örökösei.” Ezt a mondatot Lezsák Sándor mondta idén augusztusban *Ratkó József* szobrának avatásán. Ez a mai alkalom nekünk is felkínál egy esélyt arra, hogy tetten érjük Lezsák Sándort, aki szintén versben bujdosó. Aki élénk éli a közéleti embert, de elbújtatja, szemérmesen rejtegeti előlünk a költőt. Verseiben bujdosik, versekbe vési nem közéleti örömeinek és bánatainak sóvár jeleit. Isten éltesse és tartsa meg köztünk a hatvanöt éves Lezsák Sándort!

Elhangzott 2014. november 13-án a Magyar Írószövetség székházában.

„A példa tízszer annyit ér, mint az előírás.” Fox

Levél Lezsák Sándornak

Kedves Sanyikám!

Csoda, hogy az ilyen csupa szív, mosolygós emberek is öregszenek. Mert 65 év tonnája a válladon – így vagyunk evvel – olyan fiatallá tesz, hogy a munka hevében majd' kiugrasz a bőrödből.

Így legyen ezután is!

Volt honnan merítened. A családból, a közösségből. Sosem haboztál akkor, ha veszve volt, vagy veszni látszott a haza – cselekedtél. Sátrat húztál – zseniális tett volt – nem csupán az igazságra szomjasak, hanem az egész magyar nép fölé.

Ez a sátor védőbástya volt, igazságfórum volt, vele *Lakitelek az égbe emelkedett*. Szidhatják, becsmérelhetik, letagadhatják az ott történeteket, ám fiatalságunkat – a magára ébredő nemzet fiatalágát – többé nem lehet elvenni.

Mert a közjó szolgálata, amelynek mindig is élharcosa voltál, mindnyájunk ügye. Tanyasi tanítóként azért küldözgetted könyvcsomagjaidat százszámra Erdélybe, Felvidékre – milyen fillérekből jutott rá pénz a három gyerek mellett? –, hogy a Trianon által meglopottak is tisztességes magyar irodalomhoz jussanak. Színjátzó csoportoddal, mert hódító a magyar nyelv, meghódítottad Erdélyt.

Lámpást gyújtottatok ott, ahol – így volt ez mindig – minden világosság és jó szó elkél. És a magyar színpadot is megörvendeztetted egy olyan drámával (tragikomédiával) – a *Nyolcvan vödör levegőről* van szó –, amely modernségében, előrelátásában megelőzött sok mostan ajnározott darabot.

De hát a politikus íróként fogja be a száját – nem minden méltóságunk tartotta magát ehhez –, örüljön, hogy a legmagasabb katedrára jutott?

Viszont, Drága Barátom, jegyezd meg: nincs magasabb az írói pulpitusnál. Tehát ne csavard le a Benned élő lángot, hiszen nyilván lesz mód, hogy íróként újra megmutathasd magadat. Isten éltesen sokáig, a hátországgal, drága családdal együtt!

Ölel: Szakolczay Lajos

A levelet a Magyar Írószövetségben szervezett ünnepségen Faragó Laura olvasta fel.

Tollas Tibor

EMBER A KERÉKPÁRRAL
(Lezsák Sándornak)

A márciusi eső csipős ostora
sápadt arcodba csap.
Mögötted ásít az üres iskola,
utadon csak a csupasz fák követnek
naptalan ég alatt.

Bakancsod bokáig süpped a sárba,
ahogy a rozsdás kerékpárt tolod,
kormányán kopott aktatáska,
könyvekben sírnak a betűsorok.

Szemben a széllel, fejedet lehajtva,
mint aki tudja, hova tart,
az „Egy mondat”-ot hordod magadba –
Körül a pusztta táj kihalt.

Csak a szíved fészkeben született
kimondhatatlan vers szabad!
Nem is a szó, - a gondolat.
Magányod megosztva mennék elébed
és tolnám kerékpárodat.

Te, hazádban is bujdosó, hazátlan,
kire határon túl is rátaláltam,
ma érsz a célba, vagy csak holnap?
Mindegy. A küldetésed áldott.
Add meg nekünk a mindennapi reményt
és jöjjön el a te országod.

München, 1987.

Lezsák Sándor érdemei

Alapító tagjaink közé tartozik. Egyike annak a harminchétnek, akik 1973. április 5-én a Fáklya Klubban életre hívták jogelődünket, a *Budapesti Műgyűjtők és Műbarátok Körét*.

Lezsák Sándornak köszönhetjük, hogy *huszonöt évvel ezelőtt* útjára indulhatta a *Művészet és Barátai* című lapunk.

1995-től *Lakiteleken* szervezhettük a Kárpát-medencében élő *alkotóművészek táborát*, melynek 2011-ig kettőszázhuszonhat résztvevője volt. Közülük tizenheten Erdélyből, kilencen Kárpátaljáról, huszonöten Délvidékről, heten pedig Felvidékről tölthettek felejtethetlen napokat a vadregényes Tiszaparton, a Töserdő romantikus világában.

A tárlatok közül kiemelem a 2003-ban *Tanyavilág*, 2007-ben a *Szőlő és bor* címmel szerveztet, ahol az előbbinek 89, az utóbbinak 60 résztvevője volt. (g)

Csicsay Lajos
Az Úri utca 5 lakói

Tatár Rózsa könyvében felsorakoztatja a hatvanas-hetvenes évek szinte minden társadalmi rétegének „képviselőjét”, azoknak minden gondjával, bajával. Az Úri utca 5-ös számú ház, ugyanis egy „társasházzá alakított”, szebb időket megért villa, amelybe belezsúfolta az akkori Magyarországot. A kényszert nem az író követte el, hanem az élet, ha úgy tetszik, a történelem, s ennek idézése izgalmat kelthető szituáció. Persze csak akkor, ha a téma avatott kézbe kerül.

A könyv első lapjai nem ragadták meg a figyelmemet, ám észrevétlenül válnak sorai vonzó olvasmánnyá. Tatár Rózsa azt mondja munkájáról, hogy regény. Ha ő annak tartja, el kéne fogadnunk. Csakhogy a műfaji besorolást nem annyira a szerző, mint inkább az általa leírtak határozzák meg. Leginkább az illenek a könyvére, hogy lírai hangvétellel megírt szociográfia. Emberi sorsokat ábrázol. De hogyan? Mintha nem is szavakkal mutatná meg őket, mesterien bánik eszközeivel, mintha vakut villogtatna, s a fényt hol egyik, hol a másik szereplőjére irányítja.

Mi teszi mégis szociografikussá munkájának egy részét? Az, hogy nem bír szabadulni a megtörtént eseményektől. Fogva tartják gyermekkorának élményei. Dicséretére válik, hogy nem sajnálatja magát, és egyik szereplőjét sem, pedig mindegyik szánni való. Nincs annál hálátlanabb, mint amikor az író elérzékenyül. Már-már úgy érzi az ember, most, most töri ki Rózsa is a nyakát, ám olyan ügyesen lépi át a csapdákat, hogy az olvasó feszültsége pillanat alatt felenged. Mesterien tud helyzeteket teremteni és kiélezni, konfliktusokat kikerülni. Ez sem rizikómentes játék, csak éppen szokatlan. Van benne egyfajta naivitás, de miért is ne lenne, hiszen könyvének vezérfonala egy tíz év körüli kislány lélekrajza. Felvetődött bennem a gondolat, hogy hátha ifjúsági regényt írt. Stílusa mindenképpen arra enged következtetni, de olyan súlyos társadalmi problémákat tár fel, hogy megértésére csak felnőtt ember képes.

A fiatalok közül ki tudná felfogni azt az önfeláldozó, már-már kutyahúséget,

melyet könyvének egyik szereplője, egy nyomorék cselédlány, egykori gazdája iránt tanúsít. Átengedi neki keservesen megszerzett kicsi lakásának egyetlen szobáját, maga pedig kihúzódik a konyhába, ahol még a reggelijét sem tudja nyugodtan elfogyasztani, mert minden gondolata a körül jár, hogy hirtelen nem óhajt-e valamit a nagyságos úr.

Jó adag gyanakvást is szétszór olvasóiban az író. Vajon reális-e az az idilli kép, amelyet a különböző társadalmi rétegekhez tartozó családok békés együttéléséről, illetve egymásra találásáról, egymást elfogadó, mi több, segítő magatartásáról megrajzol. Irodalmunkban párját ritkítja ez a meglátás és ábrázolásmód. Történelmünk is arról tanúskodik, hogy évszázadainkat kibékíthetetlen ellentétek uralták, és keserűen tapasztalhatjuk, milyenné lett mai világunk.

A könyvben filmszerűen peregnek az események, amelyekben sorra váltják egymást a szereplők. Az olvasó rádöbben, hogy a szerző kitűnő emberismerő, hiszen a cselekmény magával ragadja. Az író irigylésre méltó fordulatokat alkalmaz. Lássunk egy példát.

„Minden délelőtt kilenc órakor dr. Náday Béla ex földbirtokos kilépett egykori cselédje lakásának ajtaján, öltönyben, nyakkendőben: tetőtől talpig vasalva, keményítve, kikefélve rajta minden ruhadarab – ahogyan az elő van írva. Nyáron homokszínű vászonöltöny, törtefhér, kis karimájú vászonkalappal. Más évszakban sötét öltönyben, ősszel-tavasszal felette ballonkabátban, hozzáillő kalappal, télen fekete, hosszú, egyenes, szőrmegalléros szövetkabátban és szőrme kucsmában. Kezében elmaradhatatlan sétatálcája.

Senki nem tudta, hogy hova megy, mivel foglalatokodik. Zárkózott volt – jelen életkörülményei és életelzményei közül nyilván több is zavarta.

Udvariasan megemelte a kalapját, ha bárkivel találkozott az udvaron, s azután ballagott tovább. Olyan szerényen, de olyan csendes méltósággal tudott áthaladni az udvaron, hogy bárki jött vele szemben, Ő még a két méter széles járdán is a fal mellé húzódott. Cipője egyenletesen kopogott a téglával kirakott udvaron. Sétatálcája minden második lépésnél élesen koppant. Kopp-kopp, kopp-kopp, kopp.

Amikor Zsófiék konyhai ablakához ért, megállt, picit gondolkodott, s mintha vezényszóra tenné: elegánsan megfordult és visszaindult. Kopp-kopp, kopp. Kopp-kopp, kopp... Amikor a bejárati ajtóhoz ért, megnyitotta: elégedetten állapította meg, hogy nem felejtette el bezárni. Ismét elindult ugyanazokkal az egyenletes, kimért léptekkel, mint az imént: kopp-kopp, kopp... És valahányszor elment otthonról, ez mindig ugyanígy történt.

Ebédre óramű pontossággal érkezett, és ebéd után mindig szunyókált egy órácskát. Délután olvasott, néha átment az alispánhoz, akivel sakkozott, vagy hosszan beszélgettek, vagy ismét kiment a »városba«, hogy azután vacsorára megint hajszálpontosan érkezzen.

Vacsora után még járt egyet, majd hazatért és bevonult a szobájába.

Ez volt a napi-, a heti-, a havirend, és évi rendje is az életének, egészen addig, amíg csendesen ki nem kopogott a földi létből. Langyos őszi reggel volt, amikor átballagott az égi útra, ahol tovább kopogtatta sétatálcájával a macskaköveket.”

Ez szépirodalom, mégpedig a javából, s több hasonlóan frappáns leírást találunk a könyvben. Egy-egy tömör mondatba belesűrít emberi jellemeket: kicsinyességet, faragatlanságot, rafinériát, szolgálai hűséget, úri eleganciát. Ezek morzsák Tatár Rózsa palettájáról.

A rossz irodalomtanítás kárhoztható azért, hogy a fiatalok többsége nem válik olvasóvá, sőt, viszolyog tőle. Meg a mai írók is. Olvasmányvizsgálatok bizonyítják, – legalábbis Szlovákiában – hogy a szerzők az irodalomkritikusok esztétikai elvárásainak kívánnak eleget tenni. Tatár Rózsa, naivságból-e vagy tudatosan egyetlen stílusirányzathoz sem alkalmazkodott. Könyvének szerkezeti felépítése átgondolt, jól tervezett, problémateremtő képessége is kifogástalan, a konfliktushelyzeteinek feloldásai viszont naivak, meseszerűek.

Könyvében felvonultat minden társadalmi réteget, a mai gátlástalanul harácsoló, lélektelen úgazdagokat is, akikre végül kirója méltó büntetésüket.

Talán *Csehov*tól ered a mondás: *az író nem úgy ír, ahogy akar, hanem úgy, ahogyan tud.* Tatár Rózsa nemcsak saját kedvtelésére, hanem az olvasók örömeire is ír. Könyvével egyúttal erkölcsi kötelességét teljesíti.

Madarász Imre
Voltaire szellemében

A párizsi merénylet, a *Charlie Hebdo* satirikus lap elleni tömeggyilkos terrorista támadás után Európa és a nyugati világ soha nem látott egységben állt ki, tett hitet a véleménynyilvánítás szabadsága, a sajtószabadság mellett. De azért akadt kivétel is. Éppen nálunk bizonyos politikai erők a véres terrormerényletből homlokegyenesen ellenkező tanulságot szűrte le, mint szinte mindenki: úgy találták, ezentúl korlátozni kell a vélemények kinyilvánításának szabadságjogát, tiltani az úgynevezett „vallásgyalázást”. Mert szerintük a sajtószabadság nem előbbre való a vallásos szimbólumok és kultuszok tiszteleténél, és az egyéni jogoknál, úgy mond, fontosabbak a (vallási) közösségek jogai. A felvilágosodás kutatójának és hívének erről más a nézete.

Épp Franciaországban, pontosan Párizsban, a „Fény Városában” a felvilágosodás – melyen az egész modern nyugatiság alapul – és annak „pátriárkája”, *Voltaire* nem fogta vissza kritikáját-szarkazmusát a szent dolgokat illetően sem. *Voltaire* bizony nem szűnt gúnyolódni a keresztény, a zsidó, az iszlám és egyéb vallásokon, olvassuk csak el (újra) *Filozófiai ábcéjét*, netán a *Mohamed avagy a fanatizmus* című tragédiáját. *Fichte*, a klasszikus német filozófia második óriása értekezést írt ezzel a sokatmondó címmel: *Minden kinyilatkoztatás kritikájának kísérlete*. *Shelley* az angol romantika halhatatlan költője még merészebb könyvvel lépett a publikum elé: *Az ateizmus szükségességéről*. *Heine* versben és prózában is előszeretettel ironizált olyasmiken, amiket a felekezetek megszentelt hagyományként tisztelnek-imádnak (Mit nekem már cifra zsoldár...). Mindezek csupán kiragadott példák a leghíresebbek közül. A listát a végtelenségig lehetne folytatni, idemácsolva akár a teljes *Tiltott Könyvek Indexét*, melyre a katolikus egyház egyebek között „a vallás elleni támadás” és blaszfémia jogcímen tette föl a világirodalom remekműveinek jelentős részét.

Csakugyan megelőzné a jogilag nehezen meghatározható vallásos érzékenység védelme a szólás- és sajtószabadságot? Kétségbe vonom. A vallásos hit kigúnyolása valóban lehet ízléstelen, de más az ízlés és más a jog. Kritikára kritikával, gúnyra gúnnyal kell válaszolni, nem hatalmi korlátozással, tiltással, büntetéssel. Inkább túlozzunk a szabadságban, mint annak korlátozásában. Főleg mivel, ha helyesen értelmezzük, szabadságból nem is lehet túl sok.

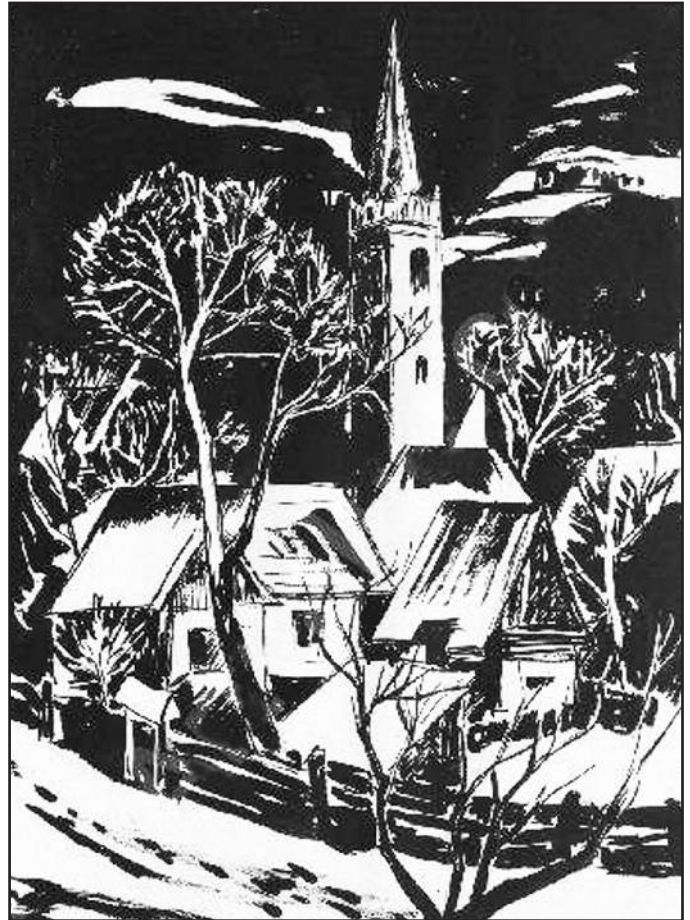
Páll Lajos
AZ ÁLOM...

Az álom egyre nehezeül,
kásás hó húzza az ágat,
így fagy rá a napjaimra
minden, mire nincs bocsánat.

Ki muzsikál legbelül, hogy
így szikrázik kint a bánat,
jégborostyán-kőpáncélban
minden, mire nincs bocsánat.

**A nemzetére büszke
korondi mester furcsa szimbólumai**

A Kárpát-haza Galéria a Duna Palotában mutatta be a két éve elhunyt **Páll Lajos** korondi művész festményeit. Az idős mester nemcsak fazekaiával, verseivel, hanem piktúrájával is felhívta magára a figyelmet. Élete során a romániai diktatúra őt sem tudta megtörni, pedig nemcsak tanulását, hanem szabadon kifejezni akaró munkáit is akadályozta, sőt be is börtönözték, amikor a hatalom úgy látta jónak. A honi táj emberei, állatai iránti szeretete tükröződik festményein: *A Kalanda oldalán*, *Családom*, *Somfavirág*, *Bivalyok*.

Páll Lajos: Korondi részlet

A magyarországi 1956-os forradalmat a *Felfeszített Krisztus* kép komor színeivel is kifejezi. A kép a falu szélén álló fészületként jelenik meg hegyes, fekete vaskerítéssel ábrázolva, miközben kíváncsian bebámul a szegény ember tehene, a fehér kecske. Számomra Páll Lajosnak ez az egyik legemlékezetesebb műve.

Elgondolkodtató a *Három királyok* című alkotás is, amely rózsaszínű kismalacok ugrándozását ábrázolja a malacól előtti karámban. Ezt mintegy fotóként örökíti meg a festő. A szimbólum itt is többszörösen értelmezhető, de kár, hogy ezt a látogatók közül kevesen érzékelik.

A festmények a *Róth Miksa* terem falain sorakoznak, ahol egyetlen ablakon sincs már a szecessziós tüvegekből, de még így is méltó hely a hetvennégy évesen távozott művész emlékének.

Harangozó Á.

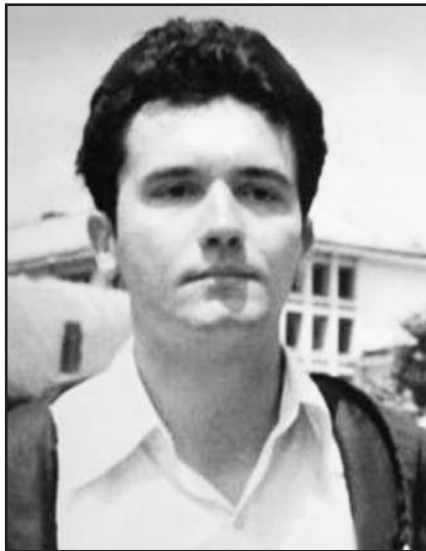
Madár János
A fény árva jelei

Hargitai Gyula, Hargitai Gyula, mondogattam magamban, és keresgéltem emlékeimben. Aztán a *Tamási Lajos* által vezetett csepeli Munkás Írók Köre jutott eszembe, mintha ott került volna szóba ez a név. Jól gondoltam, mint később kiderült, hiszen csakugyan ott hallhattam a fiatal és rendkívül tehetséges költőről az első dícséreteket *Csillag Tibortól*.

Régi kiadványokat, feljegyzéseket böngészve szereplését felfedeztem a *Nők Lapja*, a *Mozgó Világ* és az *Új Tükr* című lapokban.

A Kortárs Magyar Írók Kislexikona 1959–1988 a következőket írja: „Hargitai Gyula költő (Budapest, 1956. február 16–1982. január 20). Budapesten érettségizett 1974-ben, ezt követően egy évig jogot hallgatott, majd átiratkozott az egri Tanárképző Főiskolára, ahol 1979-ben magyar–történelem szakos tanári diplomát szerzett. Tanulmányait befejezván általános iskolai tanár lett. 1982-ben baleset következtében vesztette életét. Verseit több hetilap, valamint a *Mozgó Világ* közölte. – Önálló kötete: *Fehér lobogás (versek, 1988)*”.

Hargitai Gyula emberi, költői érzékenységére utal *Keresztury Dezső* tanulmánya, amely verseskötete utószavaként jelent meg. „Ha annyit mondanék róla, hogy kedves fiatalember volt, rosszul fogalmaznék. Nem kedves volt: több is, kevesebb is. Ember sohasem jellemezhető egyetlen szóval, különösen ha személyiség. Ő pedig az volt: kiforratlan, ellentmondásokkal teli, de személyiség. Nehéz természet, ahogy mondani szokták, tele lassan oldódó s mindig megújuló feszültségekkel; ezért is alakult látszatra egyszerű élete olyan meglepő fordulatokkal, ezért ért véget útja olyan különös, már-már abszurd körülmények között, s – főként – ezért is lett költő. A versírásban találta meg az igazi feloldódást, az elmondás, a kibeszélés megkönnyebbülését, az alkotás örömét – és az újabb kínlódások forrását. Gyanútlan nyíltság és magabiztosság jellemezte már azt a módot is, ahogy fölhevített közölte, hogy halaszthatatlanul fontos közügyben akar velem beszélni. A közügy egy füzetnyi

Hargitai Gyula

vers volt, pontosabban: költemény, a szó kicsit romantikus, kicsit fellengző, de mindenképpen szívvel, meggyőződéssel hitelesített értelmében.”

Közügynek jelölte meg a fiatal pályakezdő költő verseit, amelyeket átadott az országosan ismert Keresztury Dezsőnek. A fiatalon elhunyt költő szüleitől tudom, jelentős szakmai segítséget adott Hargitai Gyulának, aki többször is felkereste a „mestert”. A szörnyű tragédia megrázta Kereszturyt is. A Magvető Könyvkiadónál megjelent kötetét már nem érthette meg.

A könyvnek alig volt visszhangja, ez számomra érthetetlen. Néhány verse megjelent a *Költői jelenlét 1988* című antológiában olyanok társaságában, mint *Bella István*, *Csorba Győző*, *Csoóri Sándor*, *Füst Milán*, *Kárpáti Kamil*, *Lezsák Sándor*, *Marsall László*, *Nagy László*, *Parancs János*, *Szilágyi Domokos*, *Tandori Dezső*, *Tornai József*, *Utassy József* és *Várady Szabolcs*.

Költészetének és életének ismeretében néhány évtized távolából bátran ki mondhatom: rendkívüli tehetség volt, aki mindössze huszonhat évet élt.

Hargitai Gyula
KI KÜLDÖTT?

Harapni férges ördögi rosszba,
bogáncsot lopni gyáva gonoszba
ki küldött engem?

Örült szívem agyam ellensége.
Dobjatok Isten vén szekereére,
Bujdossak a mennyben!

Hargitai Gyula
LELKEMBEN SAS RAGYOG

Lelkemben sas ragyog,
galamb bűg, zokog.
E kettősség teher,
s kincs, mert fölemel
sasok fellegébe,
galambok egébe.
Mindent észrevenni,
szállni merészen.

Félni, énekelni,
lobogni kéken.
Kártékony ördögök
űznek verembe,
lelkem sorsa kardot
dörög kezembe.
Angyalok röpdösnek
felhőfehéren.

Ujjaim körül
lelkem galambja bűg,
kék égnek örül.
Két madár cipeli
sírba lelkemet.
A galamb megsirat.
A sas eltemet.

NYITOTT ABLAKNÁL

Leveti álmát a falánk,
és fehér csöndbe hempereg.
Világítanak a múltban
tisztá igéjű kezdetek.
Ágyat gyötör a kéz, a tett
csupán a tiszták kincse lett?
Minden ember tarthat ma már
kezében finom mérleget.
A múltban talán lehetett
minden sor egy-egy dördülés,
ma keressük a lényegét,
a költő dolga ma szülés.
Körülvett álomfedezék,
jó, hogy időben hagytam el.
Agyam dolgoz, mozgó kerék,
jó úton járok, ez a jel.
Szolgálom az embereket.
Nézem egy kék csillag fejét.
Annyit beszéltem, este lett,
hajamat álom túrja szét,
szuszog, elaludt már a szék.

„A felhőknek van igazuk
Vándorolni kéne egy életen át.”

Prokop Péter
Katyvaty

Jobb és bal. Egyezzünk ki fifti-fifti alapon, ez a világ csodálatos keverék. Jórossz, szép-csúnya, kellemes-kellemetlen egységes törmeléke.

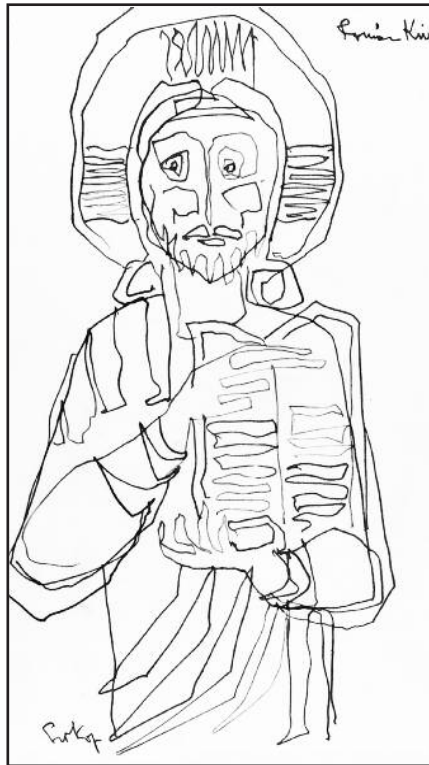
Késő este a templom felől tűzijáték pufog be ablakomba. A falu védszentjét ünneplik a sötét éjszakában. A feketén szennyes felhőkre fényeket robbantanak. Ráfigyelésül a pártfogó ragyogó tündöklésére? Fölvívásul a példakép utánzására? Kár, hogy rövid ideig tart. Hajnalig elnézők. Gyerekké válva tapsolnánk. Szipogva a ránk meredő korom miatt, holott ugyanakkor a riasztó csöndben előttünk titkolózik a csillagos mennybolt kimeríthetetlen élménye. És, akinek távcsöve van! Sőt, akit meghívunk egy obszervatóriumba...

A körülöttünk telve van kontrasztokkal. Az elragadóan szőke, ennek karikásan óriásiak a szemei, magam szégyellem kopaszágomat. Törpén biceg a néni. A birkózónak majd' kipattan az izmai, a sovány kineveti a kövéret, aki gebének csúfolja a keszeget. Nem is tudom, hány milliárdnyian mind mások vagyunk. A fűszálak sem egyformák. Micsoda gazdagság!

A különféle közületek hemzsegek a kontrasztoktól. Értés, félreértés, nyomozás-felderítés, az elveszett megtalálása, kétkedés-biztoság, utálkozás-szerelem, magunk is ugyancsak belekeverünk. Gyömszöjlük meglátásainkat az ellenvéleményesekre.

Különböző ízlések, pofonok. Vélemények jóról-gonoszról. Az egyik törekszik megtéríteni, a bűnbebotlott csábítani. Undorító a tévé erkölcsi nihilizmusa. Ki láthatna Barabásba? Nincs fenéig elvetemült. A vélt szentben is mennyi gyarlóság imbolyog. Nincs joga senkinek ítélkezni. A bíró lehet gyarlóbb annál, mint akit börtönbe juttatott. Lassan hát az agarakkal! Nem tűzhetem magam példaképnek. Azzal, hogy fölényesen megszólom a harmadikat, máris nyakamba borítottam a vizes lepedőt. Halál előtt nincs szentté avatás.

Költők, írók, művészek hajlamosabbak észrevenni a keverék alakokat, a disszonáns karaktereket. Alakjaikban olykor magunkra ismerünk. Megutáltatják a silányt, dicshimnuszt kötnek a hősök homlokára. Fölemelik az utcalányt.

Prokop Péter: Román Krisztus

Elítélik a gyilkos anyát. Tollukra jár a finom és nyer, a goromba a bugrissal vitáz. A pofont mosollyal viszonzozza, az aljas még a jót tévő karba is beleharap, a nagyszívű a gyilkosnak megbocsát.

A látványos Etna fenyeget is, az ízlés és giccs egymással hadakozik, az akciófilmeknek a besőséghöz semmi közüik. Elüt a színpadiasság magatartásomtól. Irtózzak a szennytől, a nemest érzem elé a nemtelenek, hangyalétem a nagy Mindenségben az építők között érezze jól magát.

Szénási Mihály: Szomorú asszony
Ceruzarajz a festő vázlatfüzetéből.

Szénási Mihály
Önvallomás

Gyulán születtem, a család „gazdagságát” a becület és a munka adta. Apám kubikos, gazdasági cseléd, napszámos volt. Hárman voltunk testvérek, és tettük azt, amit ilyen körülmények között elvártak tőlünk szüleink. Tízennyolc éves koromban elhagytam szülővárosomat, és Gödöllőn mezőgazdász oklevelet szereztem.

Gyermekkori álmom volt, hogy festő lehessenek. 1952-ben sikeresen felvételiztem a Képzőművészeti Főiskolára. *Bencze László* és *Barcsay Jenő* voltak a tanárain. Anyagi nehézségek miatt másfél év után abbahagytam tanulmányaimat, munkát kellett vállalnom, de a festészetről nem mondtam le. Az Óbudai Képzőművész Klub alapítói közé tartoztam. Képeim kiállításokon gyakran szerepeltek.

1968-ban Kanadába mentem, ahol hat évig éltem, majd az Amerikai Egyesült Államokban is töltöttem hat hónapot. Új-Mexikóban, Utah-ban, a Sziklás hegységben barangoltam, festettem. Megélhetésemet képeim révén a műgyűjtőknek köszönhettem. Aztán hazatértem. Most minden évben tavasztól őszig járom az ország különböző részeit kocsival, a kutyámmal, és festek! Elsősorban a puszták, a vidék élete és a természet foglalkoztat. Rajzaim, írásaim megyei lapokban, irodalmi-kulturális folyóiratokban és antológiákban jelennek meg. 2010-ben *Árnyékból fény* címmel kötetbe rendezve esszéim, jegyzeteim, aforizmaim, rajzvázlataim láttak napvilágot.

Hálás vagyok a Művészetbarátok Egyesületének, hogy hetvenedik születésnapomon Budapesten, a Nagy Balogh János kiállító-teremben tárlatot rendeztek festményeimből. Emlékeztetett arra, hogy 1950-ben felkerestem műtermében *Búza Barna* szobrászművészt, aki megerősített abban, hogy a művészet a legszebb foglalkozás a világon. Sok év után az egyesületben találkoztam újra Vele, melynek nemcsak egyik alapítója, hanem örökös tiszteletbeli elnöke is. Mintha az ártó szellemek nem mertek volna közel menni hozzám, hanem csak úgy messziről fűjkáltak volna rá, valami ösztítő lisztet. Azóta húsz év telt el. **Kilencvenéves lettem.** Naszályon élek.

Búcsú Kalló Viktortól

A Somogy megyei Babócsán született. Nehéz körülmények között nevelkedett. Szülei elhagyták, nagymamája vette magához. Kettejük között mély, tartós kapcsolat szövődött, amely végig hatással volt művészetére. Nagyanyja olvasott, művelt nő volt. Az elemi iskola elvégzése után nem folytathatta tanulmányait. Egy pécsi lakatosmesterhez szegődött tanoncnak, és három év alatt kitanulta a mesterséget. A mai pécsi belvárosi plébánia templom vasrácsa részben az ő keze munkáját dicséri.

Rajztehetségére 1950-ben egy tehetségkutató csoport figyelt fel, és javaslatukra jelentkezett a Képzőművészeti Főiskolára. Tanulmányait Szabó Iván osztályában kezdte, és 1956-ban Beck András tanítványaként fejezte be.

Pályáját akkor kezdte, amikor a magyar művészetre a szocialista realizmus volt jellemző. Ez a hatás érződött az ő munkáin is, ugyanakkor a realista ábrázolást ötvözni tudta egyéni kifejezőmódjával, gyakran élt elvontabb, modern kifejező eszközökkel.

Sikereit az ötvenes évek végén érte el. 1957-ben elnyerte a Derkovits-öszöntődíjat. Ekkor szerepelt először a Műcsarnok tavaszi tárlatán. Egy év múlva 32 művésztársával együtt részt vett a Köztársaság téri Mártír Emlékmű pályázaton. Első díjat nyert, és megbízást kapott az emlékmű tervezésére.

Kalló Viktor 1958 februárjában költözött a XIII. kerületbe, a Máglya közti műterembe. A Magyar Filmhíradó „Művészház Angyalföldön” címmel így számolt be erről: Angyalföldön, a Váci út szomszédságában, a Fiastyúk utcai lakótelepen új típusú ház épült. Az egyik lakás műtermében Kalló Viktor, a Köztársaság téren felállítandó mártír emlékművet készíti.

1964 decemberében a Magyar Nemzetben arról írtak, hogy „A XIII. kerület központjában, a szépen rendbe hozott parkosított Béke téren új emlékművet avatnak. »A Béke és barátság« kétalakos kompozíció lesz. A két bronzalakot Kalló Viktor szobrászművész mintázta, az architektúrát Skoda Lajos építőművész tervezte.”

Sikerei segítettek művészetének kibontakozását, tekintélyét megalapozták a művészeti közéletben.

Munkásságát Munkácsy-díjjal ismerték el. Tanulmányúton járt Olaszországban, Franciaországban, Görögországban, és a Szovjetunióban.

A Párizsi Nemzetközi Kiállításon Kerényi Jenővel, Mikus Sándorral és Somogyi Józseffel együtt szerepelhetett. Kalló szobrászatában jelentős szerepet kapott az ember- és állatábrázolás is. Magatartására impulzív, lelki alkat volt jellemző. Érzelmi világa karakterérzékkel és típust formáló készséggel párosult. Kiváló jellemzőerővel fejezte ki egy-egy emberi magatartás, vagy történelmi szituáció legjellemzőbb vonásait. Szobrászi munkássága szerteágazó: a monumentális szobrászatban kifejtett tevékenysége mellett kisplasztikái is jelentősek.

1978-ban a Mai Magyar Művészet sorozat kötetében Újvári Béla méltatta Kalló Viktor munkásságát. 1985-ben Érdemes Művész kitüntetést kapott. Közel hatvan köztéri alkotást készített. Négy szobrárt otthonában helyezték el. A Váci úton a Láng Gépgyár irodaháza elé az „Álló munkás kerékel” címmel szobrot készített, amely jelenleg a gyár belső udvarán található. A Béke téri szobrot 1992-ben a szoborparkba szállították.

Kalló Viktor számára tragikusan alakult a rendszerváltás utáni időszak. Politikai témájú szobrainak nagy részét eltávolították, és elvesztette Viktor fiát is. Visszavonultan élt angyalföldi otthonában a Máglya közben.

Az interneten fotókkal illusztrálva negyvenhárom köztéri alkotása szerepel. Munkásságát a legnagyobb magyar szobrászokkal együtt említem. Legjelentősebb szobra Rétság az „Emlékmű”, Kecskeméten a „Hatszáz év”, Encsen a „Három tavasz”, vagy Salgótarjánban az „Üvegfüvők”.

Tehetiségeddel bővítetted kulturális értékeinket, színesítetted a XX. századi képzőművészetet. Munkáidban örökké élsz.

Radó Gábor

A 2014. december 15-én a Kozma utcai Új Köztemetőben elhangzott gyászbeszéd rövidített, szerkesztett változata.

„A halhatatlanságban való hit az ember természetében rejlik.”

Tolsztoj

Elhunyt Szabadiné Sinkó Ilona

1925 – 2015

Tápióságon született. A család szegénysége miatt nevelőintézetbe, majd nevelőszülőkhöz került. A háborús évek, és az '56-os események is megviselték. Az élet nehézségei mellett a művészetben talált vigasztalódást. Ifjúkori élményeit, a szeretett szülőföld emlékeit, a rétek, búzaföldek szépségét festményein örökítette meg. Elsajátította az aranytűhímzéses eljárást, mellyel a magyar történelem eseményeit, jeles szereplőit jelenítette meg. Ősi magyar nemzetségek, királyi családok, egyházak, vármegyék, városok hímzett címerei, történelmi zászlói kerültek ki keze alól. Több kiállítás után „Ősi Magyar Címertár” néven a tokaj-hegylajai Golopon, a Vay kastélyban mintegy kétezer alkotása „lelt otthonra”.

Témaválasztása, és töretlen szorgalma nemzete iránti mélyesélyes elkötelezettségéből fakadt. Pécsett érte a halál.

Kovács Györgyi

Gyász hírek

Bartók Béla, a Képzőművészeti Kiadó hajdani gépkocsivezetője, sok éven át egyesületünk „segítője” 86 éves korában Budapesten elhunyt.

Lázár Károly 1933-ban Kondoroson született. Budapesten gépkocsiveető-anyagbeszerzőként dolgozott. Élete a néptánc, a ház körüli konyhakert művelése, és az olvasás volt. Baráti kölcsönnevel sokszor segítette egyesületünket. (G)

Király Lajos KIS CSODÁK

Szívemet érintik a kis csodák
hangyák szorgalma feslő barka ág
ibolyák és szilvák kéklő színe
női test ritmusa kecses íve
egekbe fűrődő karcsú tornyok
rónákon szunnyadó füvek bokrok
a vonatsíneknek kattogása
a kezeknek gyöngéd vallomása
égen suhanó madarak s gépek
a tücsökzenétől hangos rétek
folyókban rejtőzö ügyes halak
tisztáson legelő szelíd vadak
a levelek apró rezdülése
labdáknak magasba perdülése
selymes hajagnak simogatása
tisztá szemeknek megriadása
szavak dallama színek zenéje
szerelmes vágyakozások éje
feledtetik a sok-sok Golgotát
Szívemet érintik a kis csodák

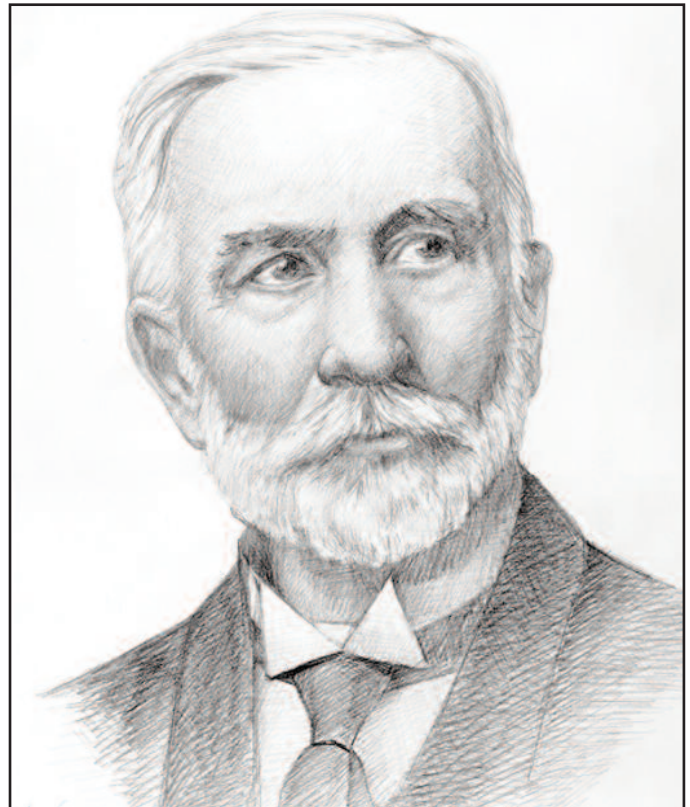
*Köszöntjük az 50 éves irodalmi pályáját ünneplő
költőt, műfordítót.*

A pesti gettó története

1946 után most adták ki újra **Lévai Jenő** alapművét, a pesti gettó csodáival határos megmenekülésének hiteles történetét. A holokauszt emlékévében ismerhetik meg az olvasók a magyar zsidóság drámáját. Megérthetik, sőt megérezhetik a holokauszt utolsó hónapjainak szörnyű feszültségét. A történet az erzsébetvárosi gettó végnapjait beszéli el, a versenyfutást az idővel, a bizonytalanságot, hogy elpusztítják-e a nyilasok a budapesti zsidóságot, vagy sikerül megmenekülnie a gettóba

kényszerített hetven-ezer embernek. Lévai Jenő a szemtanú hitelességével számol be ezekről a napokról, műve a magyar történelem egyik alapműve. *Varga László* és *Dési János* utószava pedig a Zsidó Tanács tagjainak későbbi üldözését, illetve Lévai Jenő alakját mutatja be.

A kötet megvásárolható az *Írók Boltjában*, a *Láng Téka*, és a *Makkabi Könyvesboltokban*.

Négyesy László portréja (Vigh László rajza)

Négyesy László 1861-ben született Szentesen, és 1933-ban hunyt el Budapesten. A nyelvész, irodalomtörténész, egyetemi tanár emlékét 1990 óta márványtábla őrzi a szentesi Horváth Mihály Gimnáziumban.

Polner Zoltán NÉGYESY LÁSZLÓ EMLÉKTÁBLÁJÁRA

A szépség láthatatlan csipkebokra
csalóka, mint a bolyongó lidérc.
Magához vonz, elámít, míg kimondja,
hogy vágyaiddal együtt mennyit érsz.

A művészet, a tékozló időben,
homályban csüngő fényes légyapír:
siker, kudarc játéka fényben, ködben
s a megszállottság parancsa, hogy: írj!

Ki bölcs-derűsen nézi mindezt végig,
az tudja jól, ki szárnyalhat az égig,
és kinek nem adatik meg soha.

S míg szavait a múzsák körülállják,
a sors írja az égi márványtáblát:
Babits, Kosztolányi, Juhász Gyula.

Kalász Márton 80. születésnapja kapcsán 2014. szeptember 7-én Balatonfüreden köszöntötték. *Madarász Imre* méltatása múlt év november-decemberi számunkban megjelent, de sajnálatos módon figyelmetlenségünk miatt a szerző neve elmaradt. *Mindkettőjük elnézését kéri a szerkesztő!*

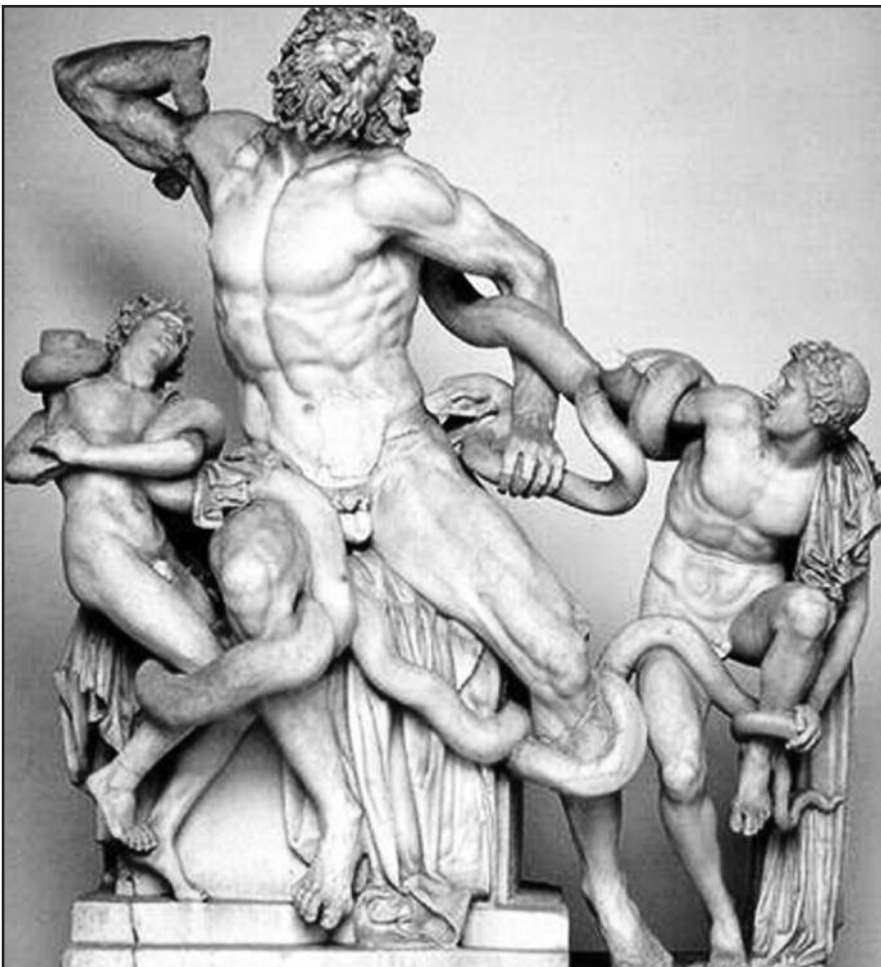
Harangozó Ágnes
Laokoón szoborcsoport

Agésandros, Athanodoros és Polydóros rodoszi szobrászok műve a Laokoón ie. I. századból Rómában, a Vatikáni Múzeumban látható. Ez a szépséges, tragikus márványkompozíció azóta is realiztikusságával ragadja magához tekintetünket, és gondolatokat indít a szemlélőben.

A mitológia közismert, mert már Homérosznál olvasható: a trójai főpap/jós **Laokoón** fiaival a tenger partján áldozatot mutat be, és figyelmezteti övéit, hogy a kilenc éve tartó ostromló görögök nem vonulnak el békével Trója alól. Ezt többen kételkedve fogadják, de mikor a tengerből kijövő kígyók halálra marják, szorítják a főpapot, és vele együtt fiait is, a kételkedőket is meggyőzi. Így vész el Trója.

Visszatérve a szoborra. Ezen három férfialak dinamikus mozgásban látható, mintegy lépcsőfokon állva hátrál a rájuk tekeredő hullók elöl. Ez azonban nem sikerül, már nemcsak ruhájuktól, hanem életüktől is meg lesznek/vannak fosztva. A szobor középső, kiemelkedő felnőtt férfiija utolsó erőfeszítését teszi a testére tekeredő kígyó ellen. Ajkán a halál sikolyával. Jobbján lévő fiatalabb fia már elalélt a gyilkos kígyó gyűrűjében. Balján lévő fia még riadt, kérdő/csodálkozó arccal tekint fel apjára. Ez a több ezeréves művészeti alkotás az ember tragikumát plasztikusan tükrözi.

Hogy miért három emberalak látható? A számokban

Agésandros, Athanodoros, Polydóros: Laokoón szoborcsoport

minden kultúra az ember és a föld harmóniájának esszenciáját látta. A legidősebb tudomány a számok világához kapcsolódik. Rátérve a háromra. A Hoppál-féle jelképtárban az szerepel, hogy a legfontosabb szakrális szám. $1+2=3$ azt szimbolizálja, hogy az ég és a föld egyesülés létrehozza az embert. A három ezért a totalitást, az isteni rendet, a tökéletességet, a világ hármas osztozottságát szimbolizálja. Ez jelen esetben is megformálásra került. Ha nézzük ezt a fehér márványból készült szobrot, az emberi (alkotótársai) harmóniája, illetve a Laokoón és fiainak tragikussága ugyanazt szimbolizálja. Éppen ezért meglepő Izsó Miklós – a XIX. század második felének neves szobrászának – **Cigány Laokoón** című kisplasztikája. Ez a terrakotta kis szobor a Magyar Nemzeti Galériában látható, ahol ezen kívül még hetven alkotását őrzik.

Izsó Miklósról azt tartják, hogy elsőként mintázta meg hitelesen korának népi alakjait. A népéletből vett jeleneteket több jelentős művében megörökítette. (*Táncoló paraszt, Búsuló Juhász, Furulyázó pásztor, Ételhordó parasztasszony, Arató nő, Részeg ember, Fonóházi jelent*). Ezért is tartották őt „a magyar szobrászok Petőfijének”.

A kisméretű égetett agyagszobrocskák lendületesek, nemcsak a megkomponált mozgás, de az alakok ruhája, az arcok is karakteresek, jellegzetesek.

Most közelebbről vizsgáljuk a Cigány Laokoónt: *három muzsikus cigányt ábrázol*. Etnográfikusi pontossággal látjuk középen egy boroshordó tetején ülve az apát, amint hegedűjén játszik. A muzsikus fején haja zilált, nagy harcsabajusza van, játéka alatt is szájában van a pipája. Arckifejezése szomorúságot/fájdalmat tükröz. Átérzi az előadott nótát. Ruházata „gazdagabb”, mint fiaié, rajta nemcsak bő ujjas (parasztoknál ismert viselet), de még lábbelije is van (csizma?), mert a mellette muzsikáló fiúk mezítlábasok.

A baloldalán nagybögön játszik az idősebb fiú, aki figyelmesen követi a primást (apát?), őt is ülve örökítette meg a szobrász. A jobboldalon a kis rajkó állva hegedül, mintegy ágaskodva meztelen lábával, hogy méltó legyen a bandában való játszásra, fél, nehogy kimaradjon.

Miért Cigány Laokoón a címe ennek a szobrocskának? Hisz itt nincs semmiféle hulló. De szimbolikusan ugyanolyan félelem, rettegés, fájdalom van ebben a társadalmi rétegben (cigány), mint amit az ókoriak fejeztek ki. A muzsikus cigány kiszolgáltatott, lenézett ember, akit kihasználnak. Zenélését nem tartják művészetnek, sőt végsőkig kihasználják. Jól látta ezt Izsó Miklós, és az agyag nyelvén fogalmazta meg.

Ezért találó a Cigány Laokoón. Ez a kis remekmű nemcsak matériájában tér el a klasszikus szobortól, hanem méretében és profánságában is. A jelzős cím másra utal, mint az eredetileg ismert trójai főpap neve. De így válik évezredek átívelve maradóvá az ég és a föld egyesüléséből az ember!

Izó Miklós: Cigány Laokoón

Aba-Novák Vilmos Kecskeméten

Aba-Novák életműve (1894–1941) megkerülhetetlen a XX. század első felének magyar művészetében. Elementáris erejű piktúráját a maga által felépített, összetéveszthetetlen stílusjegyei határozzák meg. Képein az erős, dinamikus szerkesztettség sohasem uralkodott el a festőiség rovására, friss és virtuóz tudott maradni. Néhány tematikus csomópont életművéből: női aktok, magyar és olasz tájélmények, karakteres és groteszk figurák, a circusz har- sány világa, a nagyvárosi élet, és monumentális falképei. Arövidre szabott életút gazdag: Arkádia idilli világa, az expresszivitás, a kubizmus, a római iskola jegyei egyaránt jelen vannak. A kecskeméti

Aba-Novák Vilmos: Önarckép korsóval
Bozsó Gyűjtemény folytatja alapítói szándékát, hogy a közönség számára magángyűjtemények alkotásait mutassa be.

Kaiser László

XXI.

Szeretni kéne,
nem undorodni,
szépen szólni kéne,
nem káromkodni,
hajolni kéne:
mások fölé, mellé,
de búcsú nélküli elválások
nyírnak, osztanak ketté.
És lám: nyomulnak mindenfelé!
A köszönés minnek,
csak luxuscikkek a tiszteletek.
Hogy szerveznek, díjaznak,
a látszatra sem vigyáznak,
csak viszik, amit épp lehet:
pénzt, sarzsit, hatalmat:
közben unott arccal
isznak és itatnak,
abrakolnak és abrakoltatnak.
Mással mérik magukat
nappal és éjjel –
mint a mindenséggel.
Isten kéne, remény, szeretet, könyv –
satöbbi és satöbbi,
nemzeni, szülni, becézni kéne –
satöbbi, satöbbi,
de jobb most alázni, elfoglalni
vagy semmibe venni, ölni –
satöbbi és satöbbi.

Olvasói levél

Tisztelt Művészetbarátok Egyesülete
Tisztelt Geröly Tibor!

Köszönettel megkaptam a Művészet és Barátai című újság 2014. november-decemberi számát, és igen szívmengető érzés volt olvasni kedves megemlékezésüket Édesapám-ról, dr. Mayer József-ről. Külön köszönöm Geröly úr kedves sorait.

Nagyon örülök és büszke vagyok, hogy Édesapám ilyen komoly gyűjtő és művészetkedvelő volt, és Önök ilyen szeretettel emlékeznek rá.

Megköszönve ismételten megemlékezésüket, kérem Önöket, hogy őrizzék meg Édesapám emlékét a jövőben is, melyhez mindannyiuknak jó egészséget kívánok.

Szívélyes üdvözléssel:

Dr. Mayer Ákos

„Csak vendége vagy a földnek,/pora az örök időknék,/virága, mit földbe tűznek.”

Pető Kovács Júlia

Hírek

Benedek István íróra, pszichiáterre, művelődéstörténészre emlékeznek március 6-án, születésének 100. évfordulóján a Livia-Villában (XII. Költő u. 1/a).

Vitéz Ferenc újabb verseskötete *Labirintusok (Szentendrei vendégkönyv)* címmel látott napvilágot.

Bálványos Huba (1938-2011) festőművész emlékkiállítását március 3-21-ig tekinthetik meg az érdeklődők Szekszárdon a Babits Kulturális Központban.

Nyíró József székely író ébresztése címmel *Medvigy Endre* irodalomkutató a Pécsbányai Közösségi Házban (Pécs, Gesztenyés u. 17.) február 18-án tart előadást.

Debrecenyi István fotókiállítása Budapesten a Livia-Villában (XII. Költő u. 1/a) február 13-28-ig látogatható.

Az **Országos Képző- és Iparművészeti Társaság In Memoriam I. világháború** című kiállítása a Dunaújvárosi Evangélikus Templomban (Szilágyi E. u.34) március 15-től látható.

A **Budai Képzőművész Egyesület tavaszi tárlata** március 2-12-ig várja az érdeklődőket a Klebelsberg Kulturkúriában (II. Templom u.2.)

A Magyar Kultúra Napja alkalmából a látatlan Gerenday Közösségi Házban a **Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület képző-, ipar-, és fotóművészeti kiállítását** 2015. január 23-án nyitják meg.

A **Kassák Alkotóművészek Társasága kollektív kiállítását**, mely a *Hazai tájakon* címet viseli január 21-től február 8-ig láthatják az érdeklődők a Stefánia Palotában (XIV. Stefánia út)

H. Szántay Marianna „*Szó szerint*” című grafikai kiállítását a Körösi Galériában (X. Szent László tér) március 12-én *Feledy Balázs* nyitja meg, melyet április 2-ig lehet megtekinteni.

Tárkányi Imrével február 22-én beszélget írói pályájáról *Király Lajos – Emlékek szárnyán* címmel – a kőbányai Újhegyi Közösségi Házban.

Ürmös Péter *Újbudai séták* című fénykép- és fotógrafikai kiállítása a Rét Galériában (XI. Törökugrató u.) február 6-tól március 6-ig látogatható.

Vágóné dr. Iván Katalin kiállítása február 5-től tekinthető meg a szekszárdi Szent László Szakképző Iskola Galériájában (Széchenyi u. 2-14).

Keczely Gabriella *Rezzenések* című kiállítása január 22-én nyílik a TIT Stúdióban (XI. Zombolyai u. 6.), ahol alkotói munkásságát *Kemény János* méltatja. A tárlat február 5-ig látogatható.

Kenéz Heka Etelka legújabb verseskötete *A szellem bűvöletében* címmel látott napvilágot.

Koó É. Lídia tárlatát *Székács Zoltán* festőművész nyitja meg az Újpest Galériában, mely április 2-26-ig látogatható.

Berecz Antal Bielefeldben élő 80. születésnapját ünneplő festőművész tagtársunk alkotásaiból március 10-én Ballassagyarmaton a városi könyvtár galériájában nyílik kiállítás. A tárlatot *Csach Gábor* művészettörténész ajánlja az érdeklődők figyelmébe. A kiállítás kurátora *Csordás Pál* műgyűjtő. A művek április 11-ig tekinthetők meg.

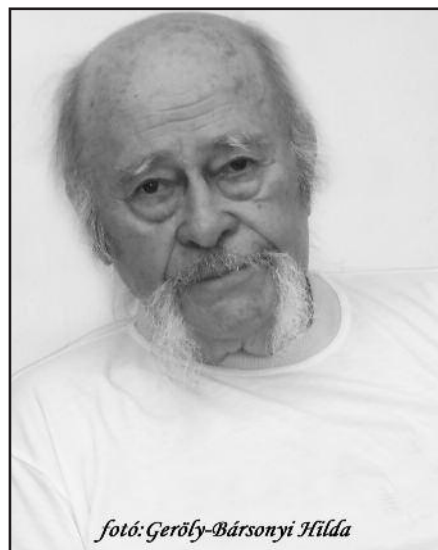

fotó: G.B.H.

Ez a fénykép Gödöllőn készült, amikor tavaly megnyílt **László Lilla** kiállítása. Az Egri Tanárképző Főiskola rajzszakán diplomát szerzett Rudnay unoka rendszeresen szerepel tárlatokon. Ez év második felében születésnapj jubileumi bemutatkozásra készül.

Pongrácz Zoltán *Újbudai impressziók* című tárlatát február 20-án a Malom Közösségi Tér és Galériában (XI. Fehérvári út 88/c) *Sáncz Klára Lujza* muzeológus nyitja meg. A tárlat március 19-ig tekinthető meg.

Betűkbe ágyazva

fotó: Geröly-Báronyi Hilda

Meiszter Kálmán kilencvenéves! Ebből az alkalomból bocsátotta útjára legújabb könyvét, mely a *Betűkbe ágyazva* címet viseli. *Bihari József* a kötet bevezetőjében a következőképpen méltatja... „lírai és prózai írásaiból mély humánus, életszeretet, élni, és alkotni akarás, optimizmus szól hozzánk, és mindenkihez, aki...kézbe veszi ezt a sokoldalú, mondandóval teli, rajzokkal szépített, és az alkotó sokoldalúságát bizonyító kötetet.”

Meiszter Kálmán mestere a Képzőművészeti Főiskolán *Papp Gyula* volt. Később *Kmetty János* és *Bán Béla* tanította a szakmai fogásokra. Festészetének alappilléret *Barsay Jenőtől* és *Krocsák Emiltől* kapta. A piktúrában elért eredményeit viszont elkötelezettségének, töretlen hitének és kitartásának köszönheti.

Tájképek, csendéletek, portrék, életképek festője és rajzolója. Az 1976-ban nyílt Kőbányai Művelődési Központban az ő alkotásaiból rendezték első kiállítását. Festményeit – az egyesület szervezésében – a hajdani Jurta Színházban is bemutatták, melyet jelentős közönségsiker kísért.

Meiszter Kálmán tősgyökeres kőbányai, Borsika utcai kertes-műtermes házában olyan szorgalommal dolgozik, hogy az sok fiatal számára is példaként szolgálhat. Műtermének ajtaja mindig nyitva áll népes baráti köre, és a festészet iránt érdeklődők előtt. Harminckét éve nyaranta találkozóra invitálja tisztelőit.

Geröly-Báronyi Hilda

Az egyesület 2014. évi pénzforgalma

2014. évi nyitó egyenleg		28.340.-
Bevételek	<i>Terv</i>	
Tagdíj	1.000.000.-	706.500.-
Adomány	1.000.000.-	473.700.-
Pályázatok	2.500.000.-	2.080.000.-
NAV 1 %	50.000.-	17.755.-
Kiadvány értékesítés	20.000.-	3.500.-
Banki kamat		3.-
Összesen	4.570.000.-	3.281.458.-
Mindösszesen		3.309.798.-
Kiadások		
Bankköltség	150.000.-	105.631.-
Postaköltség	700.000.-	505.595.-
Telefon	100.000.-	58.071.-
Internet	120.000.-	100.712.-
Áram	100.000.-	68.223.-
Bérelti díjak	600.000.-	565.187.-
Irodaszer, nyomt.	120.000.-	50.635.-
Nyomdakölts. soksz.	1.200.000.-	1.027.729.-
Ajándékkönyvek	60.000.-	50.400.-
Könyvelési díj	130.000.-	130.000.-
Szállítás, közlekedés	150.000.-	141.500.-
Kiküldetés		73.620.-
Koszorúk, virág	60.000.-	87.040.-
Hatósági díjak, illetékek		500.-
Reprezentáció		6.938.-
Egyéb (gravírozás)		19.372.-
Kerekítés		8.-
Kölcsön visszafizetés	700.000.-	300.000.-
Összes kiadás	4.190.000.-	3.290.761.-
2014. évi záró pénzkészlet		19.037.-
Visszafizetendő tagi kölcsön	1.020.000.- Ft	

Imró Mihály

Rendes évi közgyűlés

Egyesületünk közgyűlését **2015. április 19-én (vasárnap) 9 órakor** tartjuk az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (VII. Wesselényi u. 17). Határozatképtelenség esetén 9.30 órakor – Alapszabályunk szerint – a jelenlévők létszámától függetlenül sor kerül a döntőképes tanácskozásra.

Napirend

- 1./ Elnöki beszámoló a 2014. évi tevékenységről, a 2015. évi feladatokról, a költségvetésről.
- 2./ A Művészeti Tanács 2014. évi munkájáról, a 2015. évi és a távolabbi tervekről. Előadó: *Ürmös Péter*.
- 3./ 2015-16. évi programok. Előadó: *Gombai-Nagy Károlyné*.
- 3./ A Számvizsgáló Bizottság jelentése. Előadó: *Bánki Dánielné*.
- 4./ A hozzászólásokat, észrevételeket követően a beszámoló – a közhasznúsági jelentés – megvitatása és elfogadása.

Az egyesület adományozói

10.000.- Ft-ot Bagi Ferenc (Lakitelek), dr. Iván Géza (Budapest), Kovács Györgyi (Budapest), Szabó Géza és Anikó (Budapest); **7.500.- Ft-ot** Resánszky Mária (Budapest); **6.000.- Ft-ot** dr. Sápini dr. Fülöp Éva (Budapest), **5.000.- Ft-ot** dr. Erdős Albertné (Budapest); **4.500.- Ft-ot** Kiss József (Budapest); **3.500.- Ft-ot** Endresz József (Budapest); **3.000.- Ft-ot** NagyVincéné (Debrecen), dr. Rostás László (Kaposvár); **2.500.- Ft-ot** Áldozó László (Kozármisleny), Bágyi István (Pécs), Klaffl Gyula (Budapest), Kovácsné Kaizler Gitta (Dunaújváros), Nagyné Gécség Erzsébet (Decs), Péter Zoltán (Budapest), Selyem Józsefné (Budapest); **2.000.- Ft-ot** Nádor Dénesné (Budapest), Nádudvari Nagy Jánosné (Nádudvar); **1.000.- Ft-ot** Andrassy Gabriella (Kecskemét), Gombai-Nagy Károlyné (Budapest), Hegyvári Franciska (Budapest), Gulyás József (Budapest), Kiss Zita (Budapest), Kürthy Veronika (Révkomárom), Orosz István (Budapest), Prohászka László (Budapest), Somogyi Szántó Béla (Biatorbágy), Stirling Zsolt (Pécs), Szloboda István (Pécs), **500.- Ft-ot** Bajári Mihályné (Budapest), Mezei Zsuzsa (Budapest), Rab-Kovács Éva (Budapest), dr. Szemenyei Klára (Budapest) adományozott. *Köszönjük!*

Az egyesület új tagjai

Dr. Boros Árpád (Budapest), Böröndi Lajos (Feketeerdő), Dabóczi Viola (Budapest), Kovács Györgyi (Budapest), Viczay Lajos (Kalocsa), Vikár Péter (Budapest).

Tagságának törlését kérte

Forintos Anna (Budapest), Lajtai Gábor (Budapest), Rác Anikó (Berettyóújfalu), Szilágyi Erzsébet (Budapest).

1 %-os jövedelemadó ajánlása

Nekünk igazán számít minden forint!
Programjaink megvalósításához köszönjük,
ha nekünk ajánlja jövedelemadójának 1 %-át!

Művészetbarátok Egyesülete

Adószám: 19816133-1-42

Az egyesületi tagdíjról

2015. január 1-től **4.000.- Ft-ra** emelkedett a tagdíj, nyugdíjasok esetében **2.500.- Ft**. Legkedvezőbb, ha rendezvényeinken, vagy az egyesületi székhelyen tartott ügyletek alkalmával történik a fizetés. Banki átutalás is lehetséges. Kérésre postai készpénzátutalási megbízást küldünk.

A Civil Erzsébetváros címmel most megjelent kiadvány 140 oldalon – dr. Iván Géza szerkesztésében – a VII. kerületben működő *nyolcvan civil szervezet* munkáját ismerteti.

Programok

Január 7-én (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (VII. Wesselényi u. 17.) **M. Hajtun Zsuzsa és dr. Szűcs Lajos** újévet köszöntő négykezes **zongoraestje**. Közreműködik **Kemény András**. Szóvivő **Lipcseyné Horváth Ágnes**.

Január 14-én (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban **A szellem és a háború értelmezése Hamvas Béla életműve tükrében – Palkovics Tibor előadása**. Házigazda **Hamvas Levente Péter**.

Január 21-én (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban **Muzsikáló múzsa**. Saját verseivel és dalaival köszöntjük **Baranyi Ferenc** Kossuth-díjas költőt. Közreműködik **Békés Attila, Csák József, Hegedűs Valér, Kaiser László és Kassai Franciska**. Házigazda **Gombai Nagy Károlyné**.

Január 28-án (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (VII. Wesselényi u. 17.) **A modern magyar költészet meghatározó lírikusa Nagy László és Juhász Ferenc. A Kosmosz-sorozat megteremtője Kormos István – Koppány Zsolt előadása**. Házigazda **Gombai-Nagy Károlyné**.

Január 29-én (csütörtökön) 17 órakor **Pécssett**, a Vasutas Művelődési Házban (Várady A. u. 7/2) **Szülővárosom Pécs** címmel kiállítás nyílik **Kovács János fotóiból**. A tárlatot **Stirling Zsolt** méltatja, Pécsről írt verseit **Rozvány György** mondja el. A kiállítás március 12-ig tekinthető meg.

Február 4-én (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban **„Háromszor veri ezt kenden Lúdas Matyi vissza”**. Kétszáz éve jelent meg **Fazekas Mihály** elbeszélő költeménye – **Madarász Imre előadása**. Házigazda **Geröly Tibor**.

Február 11-én (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (VII. Wesselényi u. 17.) **Mit üzen a mai lányoknak Dorottya? Vidám farsang versben, prózában, zenében**. „Terített asztal” a vendégek hozta ételitalból. Közreműködik **P. Horváth László, Pintér Katalin, Sifter István, Szabó Péter és Tárkányi Imre**. Mozgásra, táncra csábító zene, tombola. Házigazda **Gombai Nagy Károlyné**.

Február 18-án (szerdán) 17.30 órakor

az Erzsébetvárosi Közösségi Házban **Gérecz Attila mártírköltő versei. Az ötvenes évek költőáldozata Béri Géza – Koppány Zsolt előadása**. Házigazda **Geröly Tibor**.

Február 25-én (szerdán) 17 órakor **Pécssett** a Vasutas Művelődési Házban (Várady A. u. 7/2) **A farsang – dr. Pandúr József előadása**. Házigazda **dr. Sikó Ágnes**.

Február 25-én (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (VII. Wesselényi u. 17.) **Árral szemben, avagy az erdélyi magyarság muszáj-herkulesi küzdelmeiről – Aniszi Kálmán előadása**. Az író, publicista kívánság szerint dedikálja kötetait.

Március 3-án (kedden) 10 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban **emlékezünk** a 90 éves korában elhunyt **Szabadiné Sinkó Ilonára**.

Március 4-én (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban **„Az Úri utca 5. lakói” – Tatár Rózsa szerzői estje**. Beszélgetőtárs **Lantosí Nóra** drámapedagógus. Közreműködik **Hegedűs Szabolcs** zongoraművész.

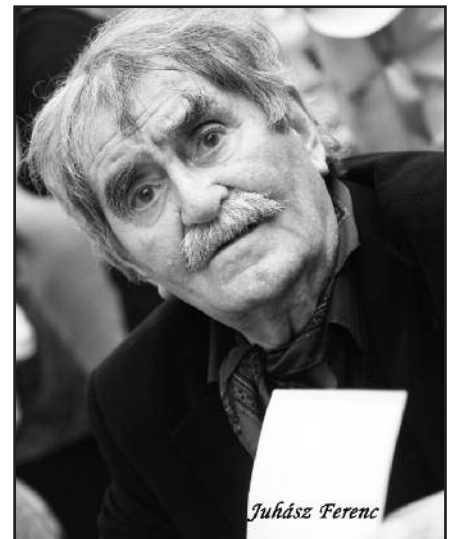
Március 11-én (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (VII. Wesselényi u. 17) **Betegség-tudat, kórházélmény, halálközelség a XX. századi magyar költészetből: Kosztolányi Dezső, Tóth Árpád, Kálnoky László, Dsida Jenő. A délvidéki Sziveri János költészete – Koppány Zsolt előadása**.

Március 14-én (szombaton) 15 órakor a XIII. kerület Keszkenő utca 35. számú házon elhelyezett **Obersovszky Gyula emléktáblánál koszorúzás**. Tekerőlanton közreműködik **Bella Péter**.

Március 15-én (vasárnap) Örbottyánban **Obersovszky Gyula alkotóházánál megemlékezés és koszorúzás**.

Március 18-án (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban **„A magányos Démon” – vendégünk Galgóczy Árpád műfordító**. Beszélgetőtárs **Fenyves Mária Annunziata**. Közreműködik **Hegedűs Valér** zongoraművész, **Jeremiás Beatrix** operaénekes és **Tóth Judit** színművész.

Március 19-én (csütörtökön) 17.30 órakor a Neumann János Számítástechnikai Szakközépiskolában (Kerepesi út 124) **„Tél után... Tavasz előtt...” Keresztes Zsuzsa rongyképzés** kiállítását **Geröly Tibor** nyitja meg. Műsort adnak a tanulók. Megtekinthő április 24-ig.

Juhász Ferenc

Március 25-én (szerdán) 17.30 órakor az Erzsébetvárosi Közösségi Házban (VII. Wesselényi u. 17) **Hamvas Béla hatása az irodalomra – Szepesi Attila előadása**. Házigazda **Madár János**.

 <p>MAGYAR MŰVÉSZETI AKADÉMIA</p>	<p><i>A Művészet és Barátai című lapunk megjelenését támogatja</i></p>
---	--

 <p>MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI</p>	<p>A Művészetbarátok Egyesületének lapja. Megjelenik minden páratlan hónapban július kivételével. ISSN 1217-14-09 Felelős kiadó és szerkesztő: Geröly Tibor Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., István u. 42. Postacím: 1388 Bp. Pf. 60. Telefon: 06-1-322-6926 muvbaratok@gmail.com www.muvbaratok.uw.hu Szerkesztőségi órák azonosak a közölt ügyeletek idejével. Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza. Készült 1500 példányban. Előkészítés és nyomás: Family Print Kft. Felelős vezető: Biró Krisztián</p>
--	--